

บทที่ 8
ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์
งานวิจัยที่ศึกษานักข่าวพลเมือง สื่อวารสารศาสตร์พลเมือง
หรือปรากฏการณ์วารสารศาสตร์พลเมือง

ผลการศึกษาพบว่าจำนวนงานวิจัยที่ศึกษานักข่าวพลเมือง สื่อวารสารศาสตร์พลเมือง และปรากฏการณ์วารสารศาสตร์พลเมืองจำนวน 11 เรื่อง พบในอเมริกาเหนือ 1 เรื่อง ยุโรป 3 เรื่อง และเอเชีย 7 เรื่อง มีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 21 แสดงรายละเอียดของงานวิจัยที่ศึกษานักข่าวพลเมือง สื่อวารสารศาสตร์พลเมือง และปรากฏการณ์วารสารศาสตร์พลเมือง

ลำดับ	หัวข้องานวิจัย/นักวิจัย	ผู้วิจัย	ปีที่เผยแพร่	ทวีป	ประเทศ
1	Enhancing Perceived Credibility of Citizen Journalism Web Sites	Kirsten A. Johnson & Susan Wiedenbeck	2552	เอเชีย	เกาหลีใต้
2	Citizen Journalism and Their Third Places What Makes People Exchange Information Online (or not)?	Sue Robinson & Cathy Deshano	2554	อเมริกาเหนือ	สหรัฐอเมริกา
3	Sourcing Routines and Representation in Alternative Journalism: A Case Study Approach	Chris Atton & Emma Wickenden	2548	ยุโรป	อังกฤษ
4	Reporting the Voices of the Voiceless During the Miners' Strike: An Early Form of 'Citizen Journalism'	Tony Harcup	2554	ยุโรป	อังกฤษ
5	Communication and Construction of the Public Sphere for Marginalised People in the Thai PBS Programme "Citizen Reporter"	Pajaree Puangsri	2556	เอเชีย	ไทย

ตารางที่ 21 แสดงรายละเอียดของงานวิจัยที่ศึกษานักข่าวพลเมือง สื่อวารสารศาสตร์พลเมือง และปรากฏการณ์วารสารศาสตร์พลเมือง (ต่อ)

ลำดับ	หัวข้องานวิจัย/นักวิจัย	ผู้วิจัย	ปีที่ เผยแพร่	ทวีป	ประเทศ
6	Citizen Contributions to Professional News Circuits: the Case of the photo Agency Citizenside	Jérémie Nicey	2556	ยุโรป	ฝรั่งเศส
7	Emergent Practices Around CGNet Swara: A Voice Forum for Citizen Journalism in Rural India	Preeti Mudliar & Jonathan Donner & William Thies	2555	เอเชีย	อินเดีย
8	Community Radio Movement in Bangladesh: Will They Work as Citizens' Media?	Mohammad Sahid Ullah	2553	เอเชีย	บังกลาเทศ
9	Bloggng – Redefining Global Modern Journalism: An Omani Perspective	Samskrati Gulvady	2552	เอเชีย	โอมาน
10	Oknation Blog as Citizen Journalism	Nida Moryadee	2551	เอเชีย	ไทย
11	Thaipbs' Citizen Reporters; The Emergence , Development and Its Effects towards Thai's Society	Matana Charoenwongsa	2556	เอเชีย	ไทย

สามารถจัดกลุ่มงานวิจัยในกลุ่มนี้ได้ดังต่อไปนี้

1. งานวิจัยที่ศึกษาการสร้างความน่าเชื่อถือให้เว็บไซต์วารสารศาสตร์พลเมือง
2. งานวิจัยที่ศึกษากระบวนการผลิตข่าว การรายงานข่าวของนักข่าวพลเมือง การใช้แหล่งข่าวในการรายงานข่าวของนักข่าวพลเมือง
3. งานวิจัยที่ศึกษาการบริหารจัดการองค์กรสื่อวารสารศาสตร์พลเมือง กลไกการเพิ่มจำนวนนักข่าวพลเมือง และการพัฒนาวารสารศาสตร์พลเมือง
4. งานวิจัยที่ศึกษาประสบการณ์ของนักข่าวพลเมืองและเนื้อหาที่นักข่าวพลเมืองผลิตขึ้น

1. ผลการวิเคราะห์งานวิจัยที่ศึกษาการสร้างความน่าเชื่อถือให้เว็บวารสารศาสตร์

มีจำนวน 1 เรื่อง คือ

งานวิจัยเรื่อง “Enhancing Perceived Credibility of Citizen Journalism Web Sites” (Johnson & Wiedenbeck, 2009) ศึกษาการเพิ่มความน่าเชื่อถือของเว็บไซต์วารสารศาสตร์พลเมือง

ผู้วิจัยใช้แนวคิดทางวารสารศาสตร์และเทคโนโลยีในการทำวิจัย โดยทบทวนแนวคิดวารสารศาสตร์พลเมือง ความน่าเชื่อถือของสื่อ ความน่าเชื่อถือขององค์กรข่าว เน้นทบทวนการให้คำจำกัดความ “ความน่าเชื่อถือขององค์กรข่าว” เช่น วัดจากความน่าเชื่อถือของแหล่งที่มาของข้อมูล (Source) ซึ่งสามารถจำแนกเป็นองค์กรข่าว บุคคล ช่องทางที่นำเสนอข่าว และความน่าเชื่อถือของผู้รับข่าวสาร รวมทั้งทบทวนวิธีการศึกษาตัวแปรดังกล่าว เช่น การแยกออกเป็นแหล่งข่าวภายใน ซึ่งหมายถึงบุคคลที่เป็นที่มาของข้อมูล และแหล่งข่าวภายนอก อาทิ สื่อมวลชนที่เป็นผู้ส่งต่อข่าวสาร โดยในกรณีของสื่อโทรทัศน์ ประชาชนมักจะตัดสินความน่าเชื่อถือจากบุคคลที่เป็นคนรายงาน ขณะที่ความน่าเชื่อถือของหนังสือพิมพ์ ผู้อ่านจะตัดสินใจจากองค์กรข่าว (ชื่อฉบับของหนังสือพิมพ์) แต่โดยรวมความน่าเชื่อถือก็คือ การรับรู้ของบุคคลที่มีต่อข่าวว่ามีความเป็นไปได้ที่จะสะท้อนภาพความจริงของเหตุการณ์มากน้อยเพียงใด

การทบทวนงานวิจัยที่ศึกษาความน่าเชื่อถือของสื่อมวลชนทำให้ทราบว่า ส่วนใหญ่นักวิจัยใช้โมเดล “filter-then-publish” ซึ่งหมายความว่า นักข่าวต้องส่งข่าวมาที่ห้องประชุมข่าวก่อน เพื่อตรวจสอบ หรือบรรณาธิการก่อนการเผยแพร่ แต่สำหรับวารสารศาสตร์พลเมืองมีแนวโน้มว่าจะเป็นโมเดล “publish-then-filter model” คือ เผยแพร่ให้สาธารณชนทราบก่อนแล้วจึงจะเกิดการบรรณาธิการ แต่ในบางกรณีสื่อพลเมืองก็มีอดีตนักข่าวมาช่วยบรรณาธิการให้ บางแห่งให้คนอ่านบรรณาธิการ เพราะการขาดการบรรณาธิการอาจเกิดปัญหาการขาดความน่าเชื่อถือตามมา

ผู้วิจัยยังทบทวนแนวคิดเรื่องการสร้างความน่าเชื่อถือของเว็บ โดยกล่าวว่า มาร์กเกอร์ที่ปรากฏบนเว็บไซต์สามารถเพิ่มความน่าเชื่อถือของเว็บ เช่น เป็นเว็บไซต์ขององค์กรข่าวที่ได้รับการยอมรับ มีการระบุชื่อผู้เขียนแต่ละบทความ มีบทความในลิสต์ที่ถูกลำนำไปกล่าวถึงหรืออ้างอิง

งานวิจัยนี้เป็นระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ ใช้วิธีการทดลองในห้องแล็บคอมพิวเตอร์ กลุ่มตัวอย่างถูกแบ่งเป็น 4 กลุ่ม กลุ่มละ 30 คน กลุ่มควบคุม 1 กลุ่มเป็นกลุ่มที่ถูกกำหนดให้อ่านข่าวอย่างเดียว กลุ่มทดลอง

อีก 3 กลุ่ม แบ่งเป็นกลุ่มที่อ่านข่าวและเห็นข้อมูลของผู้เขียน กลุ่มที่อ่านข่าวและเห็นไฮเปอร์ลิงก์ และกลุ่มที่อ่านข่าวและเห็นมาร์กเกอร์ทั้งสองอย่าง กลุ่มตัวอย่างทุกคนจะอ่านข่าวคนละ 3 ชิ้นและประเมินการรับรู้ความน่าเชื่อถือของตนที่มีต่อข่าวแต่ละชิ้น โดยข่าวทั้ง 3 ชิ้นนี้เหมือนกัน คือ เป็นข่าว สารคดี และข่าวกีฬาจากเว็บไซต์ OhmyNews.com International

กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาปริญญาตรีจำนวน 120 คน อายุระหว่าง 18-23 ปี 82 คนเป็นผู้หญิง และ 38 คนเป็นผู้ชาย 23 คนเรียนวิชาเอกการสื่อสาร ที่เหลือ 97 คนเรียนวิชาเอกอื่น ๆ ทั้งหมดมีประสบการณ์สูงในการใช้งานเว็บไซต์ ก่อนดำเนินการทดลอง กลุ่มตัวอย่าง 28% กล่าวว่าตนรู้จักนักข่าวพลเมือง กลุ่มตัวอย่าง 73% ไม่เคยเข้าเว็บไซต์วารสารศาสตร์พลเมือง และ 96 % ไม่เคยส่งข่าวหรือมีบทบาทเป็นนักข่าวพลเมือง

ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล ตัวแปรประกอบด้วยการรับรู้ความน่าเชื่อถือ ความเกี่ยวข้องกับเรื่อง ความน่าเชื่อถือของเว็บไซต์ ความน่าเชื่อถือของสปอนเซอร์ ประสบการณ์การใช้อินเทอร์เน็ต ธรรมชาติในการเชื่อ/ไว้วางใจโดยทั่วไปของบุคคล โดยวัดเป็น 6 ระดับ ตั้งแต่เห็นด้วยมากที่สุดจนถึงไม่เห็นด้วยมากที่สุด

ผลการวิจัยพบว่า การให้ข้อมูลเกี่ยวกับภูมิหลังของคนเขียนและมีภาพคนเขียนปรากฏในเว็บไซต์วารสารศาสตร์พลเมืองจะเพิ่มการรับรู้ความน่าเชื่อถือที่มีต่อข่าว/เรื่องอย่างมีนัยสำคัญ การให้ข้อมูลคนเขียน โดยเฉพาะใส่รูปภาพคนเขียนมีความสำคัญมากต่อการรับรู้ความน่าเชื่อถือของผู้อ่าน ยิ่งคนอ่านประเมินว่าผู้เขียนในภาพมีความน่าเชื่อถือมากเพียงไร การรับรู้ความน่าเชื่อถือต่อเรื่องก็มีมากขึ้นเท่านั้น

นอกจากนี้ ไฮเปอร์ลิงก์ที่ช่วยให้ผู้อ่านพิสูจน์ตรวจสอบข่าวสารที่อยู่ในข่าว/เรื่องในเว็บไซต์วารสารศาสตร์พลเมืองยังช่วยเพิ่มการรับรู้ความน่าเชื่อถือที่มีต่อข่าว/เรื่องนั้น ๆ อย่างมีนัยสำคัญ และการให้ข่าวสารเกี่ยวกับภูมิหลังผู้เขียน ภาพของผู้เขียน และไฮเปอร์ลิงก์ที่ช่วยให้ผู้อ่านพิสูจน์ตรวจสอบข่าวสารที่อยู่ในข่าว/เรื่องในเว็บไซต์วารสารศาสตร์พลเมืองจะส่งผลต่อการรับรู้ความน่าเชื่อถือที่มีต่อข่าว/เรื่องนั้น ๆ อย่างมีนัยสำคัญ โดยระดับการรับรู้ความน่าเชื่อถือของกลุ่มนี้จะสูงที่สุด

ทั้งนี้ การให้ข้อมูลผู้เขียนและทำไฮเปอร์ลิงก์เพิ่มระดับการรับรู้ความน่าเชื่อถือของเนื้อหาในเว็บไซต์วารสารศาสตร์พลเมืองOhmyNews.com จะมีความสำคัญในการสร้างความน่าเชื่อถือสำหรับผู้อ่านเมื่ออ่านข่าวหนัก (Hard news) มากกว่าสารคดี (Feature) เพราะผู้อ่านจะให้ความสนใจว่าข่าวนั้นมีเนื้อหาถูกต้องหรือไม่

งานวิจัยยังพบว่า ไฮเปอร์ลิงก์มีอิทธิพลในการสร้างความเกี่ยวข้องกับเรื่องให้เกิดขึ้นในใจคนอ่าน ซึ่งตรงข้ามกับการให้ข้อมูลคนเขียนที่ไม่มีผลในเรื่องนี้

ส่วนธรรมชาติในการไว้ใจคนโดยทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างทั้งสี่กลุ่มพบว่าไม่มีความต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

สรุปได้ว่างานวิจัยพบว่ามาร์กเกอร์ อาทิ การให้ข่าวสารเกี่ยวกับภูมิหลังผู้เขียน ภาพของผู้เขียน และไฮเปอร์ลิงก์ส่งผลต่อการรับรู้ความน่าเชื่อถือที่มีต่อข่าวและสารคดีที่ปรากฏในเว็บไซต์วารสารศาสตร์พลเมือง ซึ่งเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือด้วยการปรับปรุงวิธีการนำเสนอ โดยให้ข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับผู้เขียนที่มีฐานะเป็นผู้ส่งสารและทำไฮเปอร์ลิงก์เพื่อเชื่อมโยงไปยังแหล่งข้อมูลอื่น ๆ เพื่อยืนยันความน่าเชื่อถือของข่าวและสารคดีที่รายงานมากกว่าจะศึกษาการสร้างที่น่าเชื่อถือด้วยกระบวนการรายงานข่าว เช่น การคัดเลือกแหล่งข่าว การมีแหล่งข่าวที่รอบด้าน เป็นกลาง รวมถึงกระบวนการทางการบรรณาธิการ และการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

2. ผลการวิเคราะห์งานวิจัยที่ศึกษากระบวนการผลิตข่าว การรายงานข่าวของนักข่าวพลเมือง การใช้แหล่งข่าวในการรายงานข่าวของนักข่าวพลเมือง

มีจำนวน 2 เรื่อง ได้แก่

1) งานวิจัยเรื่อง “Sourcing Routines and Representation in Alternative Journalism: A Case Study Approach” (Atton & Wickenden, 2005) ศึกษาการใช้แหล่งข่าวและการรายงานข่าวของสื่อทางเลือกที่มีบทบาทคล้ายวารสารศาสตร์พลเมืองในประเทศอังกฤษ

ใช้แนวคิดเรื่องการใช้แหล่งข่าวประจำวันกับสื่อหลักเพื่อศึกษาการใช้แหล่งข่าวของสื่อทางเลือก โดยกล่าวว่าเป้าหมายที่สำคัญของสื่อทางเลือก คือ กลับทิศทางการลำดับชั้นการเข้าถึงสื่อ “hierarchy of access” เสียใหม่ ดังนั้น แหล่งข่าวที่สื่อทางเลือกให้ความสำคัญก็คือ กลุ่มคนที่สื่อกระแสหลักทำให้เป็นคนกลุ่มน้อย เนื่องจากสื่อทางเลือกเป็นแพลตฟอร์มตัวแทนของคนที่ไม่มียศมีเสียง คนที่มีสถานะเป็น “คนอื่น” ในสังคม เช่น ถูกมองว่า “เบี่ยงเบน” ลักษณะดังกล่าวทำให้สื่อทางเลือกมีลักษณะของวารสารศาสตร์สาธารณะ (Civic journalism)

ผู้วิจัยอ้างอิงถึง Atton (2002) ว่าเป็นผู้สร้างคำว่า “Native Reporting” โดยพัฒนาจากการศึกษาของ Spurr (1993) “Native Reporting” หมายถึง ประเภทการรายงานข่าวซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของสื่อทางเลือกที่เน้นการรายงานข่าวการเมือง เช่น เว็บบล็อกการเมือง, Indymedia ที่รายงานข่าวจากผู้มีส่วนร่วม เช่น นักเคลื่อนไหว และประชาชนผู้อยู่ในเหตุการณ์

ผู้รายงานข่าวคือสมาชิกในชุมชนที่ไม่เคยอบรมการรายงานข่าวอย่างเป็นทางการ แต่ละคนมาเป็นนักข่าวด้วยประสบการณ์ การต่อสู้ ความทุกข์ยากและชีวิตของพวกเขาเอง ฉะนั้น ในการรายงานข่าวประเภทนี้ เส้นแบ่งระหว่างการเป็นแหล่งข่าวกับนักข่าวจะไม่ชัดเจน หรือเป็นหนึ่งเดียวกัน ตำแหน่งแห่งที่ทางการเมืองของนักข่าวคือหลักฐานในการรายงานข่าว นักข่าวจึงกลายมาเป็นผู้ชี้แจง (Definers) ทั้งนี้สำหรับสื่อชุมชนแล้ว พลเมืองธรรมดาคือผู้ชี้แจง หรือ “Definers” ที่สำคัญที่สุดในการรายงานข่าวที่เกี่ยวข้องกับชีวิตพลเมือง

ลักษณะของหนังสือพิมพ์ชุมชนจะนำเสนอประเด็นวิพากษ์วิจารณ์นักการเมืองท้องถิ่น ซึ่งตรงข้ามกับหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นเชิงพาณิชย์ที่มักจะมีความสัมพันธ์และผลประโยชน์ใกล้ชิดกับนักการเมืองหรือนักธุรกิจท้องถิ่น จนนำมาซึ่งอคติความลำเอียง

ความแข็งแกร่งของสื่อทางเลือกมิได้เกิดจากบทบาทในการให้ข่าวสารที่ได้แย้งเท่านั้น แต่อยู่ที่โอกาสของประชาชนธรรมดาที่จะได้บอกเล่าเรื่องราวของเขา ได้สร้างวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของตนขึ้นมาใหม่โดยใช้สัญลักษณ์ สัญลักษณ์ และภาษา ดังนั้นสื่อทางเลือกจึงท้าทายรหัสทางสังคม อัตลักษณ์ ทำให้ความเป็นพลเมืองและชุมชนของพวกเขาเข้มแข็ง

งานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสม วิเคราะห์เนื้อหาข่าว 50 ประเด็น ในช่วงเวลา 1 ปีของหนังสือพิมพ์ SchNews ซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์รายสัปดาห์ที่เน้นการรายงานข่าวแบบนักเคลื่อนไหว (Activist-based reporting) และจัดอบรมนักเคลื่อนไหวให้เป็นนักข่าว ร่วมกับการวิเคราะห์วาทกรรมและสัมภาษณ์เชิงลึก การวิเคราะห์วาทกรรมใช้กรอบการวิเคราะห์วาทกรรมของ Fairclough ที่มี 3 ขั้นตอน คือ 1) Textual practice หรือการวิเคราะห์ภาษาที่ใช้ 2) ทัศนคติการปฏิบัติของวาทกรรม ศึกษากระบวนการผลิต และ 3) การตีความพื้นที่ทางเศรษฐกิจ วัฒนธรรม สังคมที่ชีวิตทางสังคมถูกผลิตขึ้น นอกจากนี้ยังศึกษาแหล่งข่าวในการรายงานข่าวหลายประเภท ไม่ใช่เฉพาะที่เป็น Native Reporting อีกด้วย

ผลการวิเคราะห์เนื้อหา พบว่าแหล่งข่าวส่วนใหญ่ คือ ผู้ประท้วงและนักเคลื่อนไหว กลุ่มและองค์กรที่เป็นนักเคลื่อนไหว นสพ.ไม่ได้ให้ “ประชาชนธรรมดา” เป็นแหล่งข่าวที่สำคัญและเข้าถึงสื่อได้เป็นลำดับแรกสุด สาเหตุที่นสพ.ใช้ผู้ประท้วงและนักเคลื่อนไหวเป็นแหล่งข่าว ไม่ใช่เพราะการกระทำของพวกเขา แต่เป็นเพราะ

ความสามารถของแหล่งข่าวเหล่านี้ในการนำเสนอ และอธิบายประเด็นในมิติที่นสพ.สนใจและต้องการจะสนับสนุน คนกลุ่มนี้จึงสถานะเป็นตัวแทนอุดมการณ์ของนสพ. และมีลักษณะเป็น “a counter-elite” หรือกลุ่มที่ตรงข้ามกับชนชั้นนำ

อย่างไรก็ตาม การให้พื้นที่กับคนกลุ่มนี้เป็นพิเศษ ก็เท่ากับผู้ประท้วงและนักเคลื่อนไหวกำลังครอบงำพื้นที่แหล่งข่าวของสื่อทางเลือก การใช้แหล่งข่าวของนสพ.ทางเลือกเล่มนี้จึงมีความคล้ายคลึงกับสื่อกระแสหลัก เพราะอนุญาตให้กลุ่มเฉพาะมาครอบงำเนื้อหาส่วนใหญ่ของข่าว เกิดการจำกัดโอกาสในการได้ยิน “เสียง” จากกลุ่มอื่น ๆ

ข้อค้นพบดังกล่าวจึงมิได้ท้าทายแนวคิดเรื่องการใช้แหล่งข่าวเป็นลำดับชั้น ดังนั้น จึงไม่ใช่การปฏิวัติการใช้แหล่งข่าว แต่กลับกลายเป็นการรักษาโมเดลการใช้แหล่งข่าวที่สะท้อนการ “ให้” และ “สงวน” อำนาจความชอบธรรม ความเป็นอำนาจนิยม ตลอดจนสะท้อนธรรมชาติของการใช้แหล่งข่าวกลุ่มหนึ่งมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ การให้อิทธิพลการเป็นแหล่งข่าวแก่คนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเหนือกว่ากลุ่มอื่น ๆ ยังรวมถึงการที่นักข่าวมองตัวเองในฐานะผู้เชี่ยวชาญในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งจะนำไปสู่แนวโน้มการให้สิทธิ์พิเศษแก่ความเข้าใจของตนอีกด้วย

ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า ธรรมชาติในการเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งของสื่อทางเลือก ทำให้สื่อทางเลือกทำงานโดยใช้กรอบทางจริยธรรมที่ต่างจากสื่อหลัก แต่แรงกดดันจากการทำข่าวประจำวัน เส้นตายในการทำงานที่ส่งผลต่อการใช้แหล่งข่าวยังคงเห็นได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีของ SchNews ซึ่งมีสถานะภาพเป็นสื่อที่ดำเนินงานด้วยอาสาสมัคร เป็นองค์กรไม่มุ่งหวังผลกำไร ได้รับเงินสนับสนุนส่วนใหญ่จากผู้บริจาครายย่อย

การที่ SchNews ใช้แหล่งข่าวในลักษณะนี้ทำให้ห่างไกลจากการเป็นพื้นที่เสรีตามแนวคิดสื่อทางเลือก และสะท้อนบทบาทการรายงานข่าวว่าถูกกระตุ้นจากอุดมการณ์ทางการเมืองมากกว่าจะเป็นสื่อมูลฐาน (Radical Media) ซึ่งหมายถึงสื่อทางการเมืองที่สนับสนุนการปฏิรูปทางการเมืองหรือสังคมอย่างถึงราก เป็นสื่อที่มีวาระมุ่งไปในทางที่ก่อให้เกิดการกระทำทางการเมือง/หวังผลทางการเมือง

ในภาพรวมเป็นงานวิจัยที่ศึกษาการใช้แหล่งข่าวและการรายงานข่าวของนสพ.ทางเลือกในอังกฤษ และพบว่าการใช้แหล่งข่าวของนสพ.ทางเลือกเล่มนี้มีความคล้ายคลึงกับสื่อกระแสหลัก เนื่องจากให้กลุ่มเฉพาะมาครอบงำเนื้อหาส่วนใหญ่ของข่าว จำกัดโอกาสในการเป็นแหล่งข่าวของคนกลุ่มอื่น ๆ จึงไม่ได้ทำหน้าที่สื่อทางเลือกอย่างที่ควรจะเป็น ขณะเดียวกันก็สะท้อนข้อจำกัดในการใช้แหล่งข่าวของสื่อทางเลือกว่าเป็นผลมาจากการทำข่าวประจำวันและกำหนดเส้นตายในการส่งข่าวไม่ต่างจากสื่อกระแสหลัก

2) งานวิจัยเรื่อง“Reporting the Voices of the Voiceless during the Miners’ Strike: An Early form of “Citizen Journalism”” (Harcup, 2011) ศึกษาการรายงานของหนังสือพิมพ์ทางเลือกกรณีการนัดหยุดงานของคนงานถ่านหินในอังกฤษ เพื่อค้นหาว่าเหตุการณ์สำคัญถูกรายงานในสื่อทางเลือกร่วมสมัยในขณะนั้นอย่างไร เพื่อเปรียบเทียบกับปรากฏการณ์ที่เรียกว่าวารสารศาสตร์พลเมืองในปัจจุบัน

ผู้วิจัยทบทวนแนวคิดวารสารศาสตร์พลเมือง โดยเสนอแนะว่าการรายงานข่าวทางเลือกที่เน้นให้“เสียง”แก่คนที่ไร้เสียงของ Atton & Hamilton (2008) สามารถให้คำตอบแก่ข้อถกเถียงในเรื่องวารสารศาสตร์พลเมือง และได้ทบทวนนิยามสื่อทางเลือกของ Coyer, Dowmunt & Fountain (2007) ที่มองว่าหนังสือพิมพ์ทางเลือกต้องทำหน้าที่เป็นพื้นที่สาธารณะทางเลือกด้วย

งานวิจัยเรื่องนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิเคราะห์เนื้อหาข่าวการนัดหยุดงานของคนงานเหมืองถ่านหินในปี 1984-85 ของนสพ. Leeds Other Paper (LOP) ซึ่งทำข่าวท่ามกลางบริบทความสัมพันธ์ที่สภาพแรงงานเห็นสื่อกระแสหลักเป็นศัตรู จึงยากที่สื่อหลักจะทำงานในพื้นที่ ทว่านักข่าวอาสาสมัครจากนสพ. ทางเลือกกลับสามารถฝังตัวเข้าไปในท่าข่าวในพื้นที่ได้

ผลการศึกษาพบว่าตลอดช่วงเหตุการณ์นี้มีการตีพิมพ์ข่าวการนัดหยุดงาน 51 ประเด็น เป็นข่าวนัดหยุดงาน 265 ชิ้น ภาพการนัดหยุดงาน 130 รูป นอกจากนี้ยังตีพิมพ์บทวิจารณ์จากผู้อ่าน และจดหมายจากผู้อ่านที่แสดงถึงความกังวลต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

ด้านแหล่งข่าว มีการอ้างอิงคำพูดแหล่งข่าวอย่างน้อย 281 คน 68% เป็นแหล่งข่าวที่มักจะไม่มีความสัมพันธ์ในสื่อกระแสหลัก ได้แก่ ประชาชนคนธรรมดาทั้งหญิงชายที่อาศัยในหมู่บ้านชาวเหมือง ผู้ประท้วง กลุ่มผู้สนับสนุน และแหล่งข่าวอื่น ๆ เช่น เจ้าหน้าที่แผนกวิจัย ทนายความจำเลย และนักวิชาการ ส่วนอีก 191 คนเป็นแหล่งข่าวที่นักข่าวและอาสาสมัครไปพบปะทั้งในชุมชนถ่านหิน การสร้างเครือข่าย การสนทนาคุยกับประชาชนแบบเผชิญหน้าและถามคำถาม

ตั้งแต่เดือนมิถุนายน 1984 แหล่งข่าวคนงานและภรรยาถูกใช้ในนสพ.เยอะขึ้นอย่างน่าสังเกต การรายงานข่าวจากผู้ประท้วงและสมาชิกหมู่บ้านชาวเหมืองกลายมาเป็นแก่นของเนื้อหาในนสพ. ขณะที่ชื่อของผู้นำสหภาพถูกกล่าวถึงในนสพ.น้อยมาก ตลอดทั้งปีถูกอ้างถึงแค่ 3 ครั้ง ตรงข้ามกับสื่อกระแสหลักที่มุ่งความสนใจไปยังผู้นำสหภาพและสิ่งที่ผู้นำสหภาพทำ ขณะที่ผู้ประท้วงไม่ค่อยพูดถึงผู้นำสหภาพ ซึ่งแสดงว่าการนัดหยุดงานประท้วงเป็นเรื่องของการดิ้นรนต่อสู้มากกว่าเป็นเรื่องของผู้นำสหภาพ นอกจากนี้ ยังพบการสัมภาษณ์กลุ่มคนที่ปฏิเสธจะทำงานจนกว่าจะบรรลุข้อตกลงที่ต้องการ

ในแง่ประเด็นการนำเสนอ พบว่าประเด็นที่ LOP เสนอเป็นประเด็นข่าวที่ไม่ค่อยปรากฏ หรือยากมากที่จะอยู่ในสื่อหลัก เช่น ภาพคนจากสหภาพคนงานเหมืองแห่งชาติชนถ่านหินขึ้นรถบรรทุกไปไว้ที่โรงพยาบาลท้องถิ่น เพื่อให้โรงพยาบาลสามารถใช้พลังงานฉุกเฉินได้ นำเสนอบทสัมภาษณ์ขนาดยาวของคนงาน ซึ่งเป็นสมาชิกชมรมสวัสดิการคนงานเหมือง และมีการให้พื้นที่กับข่าววารสารศาสตร์พลเมือง อาทิ รายงานบทความที่เขียนขึ้นโดยภรรยาของคนงานเหมือง หรือให้ตัวแทนสหภาพเขียนบทวิเคราะห์ประเด็นพลังงานและเศรษฐกิจที่อยู่เบื้องหลังความขัดแย้งระหว่างรัฐกับสหภาพด้วยความยาวสองหน้า และยังมีตีพิมพ์บทกลอนและโคลงที่คนงานเหมืองประพันธ์ขึ้นมาอีกด้วย

ตลอดการประท้วง 12 เดือน ส่วนใหญ่ LOP รายงานข่าวในรูปแบบบันทึกประจำวันจากผู้ประท้วง นักข่าวอาสาสมัครมักใช้เวลาหลายชั่วโมงในการจดบันทึกเรื่องราวของผู้ประท้วง ทั้งที่มีสีสันและจืดชืด นอกจากนี้ ยังมีรายงานกิจกรรมต่าง ๆ ภาพถ่าย ความคิดเห็น คำวิพากษ์วิจารณ์ของคนที่มีส่วนร่วม มีการให้ข้อมูลเชิงลึก ทั้งเรื่องระบบสวัสดิการที่ทำให้ครอบครัวคนงานลำบากขึ้น วิเคราะห์บทบาทของตำรวจและนักการเมือง นำเสนอรายละเอียดในคดีที่จับกุมชาวเหมือง รวมถึงการวิเคราะห์ประเด็นความขัดแย้งในมิติเทคโนโลยีและเศรษฐกิจ

นักข่าวหาข่าวโดยลงไปคลุกคลีพูดคุยกับคนงานจนเกือบจะไปเป็น “คนวงใน” ในหมู่คนงานเหมือง ใช้เวลาเก็บข้อมูลเพื่อนำมาถ่ายทอดรายงานเหตุการณ์ในสถานที่ที่อยากจะเข้าถึง เช่น ไปชมรมชาวเหมืองตอนตีสาม รูปแบบการหาข่าวแบบนี้ทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างชาวเหมืองกับนักข่าวตลอดจนหนังสือพิมพ์ ทำให้ได้เรื่องราวมานำเสนอ เช่น เมื่อต้องการทำสารคดีเกี่ยวกับสตรีที่ต่อต้านการปิดเหมือง พบบอกคนงานคนงานก็จะบอกว่า พวกเขาอยู่ด้านนอกและพานักข่าวจากLOP ไปแนะนำ ทำให้ผู้หญิงเหล่านี้ยินดีและเต็มใจจะพูดคุยด้วย เช่นเดียวกับเวลาถ่ายภาพ หนังสือพิมพ์ได้รับความร่วมมืออย่างดีจากผู้ประท้วง ขณะที่บุคคลที่เป็นอุปสรรคต่อการทำงาน คือ ตำรวจ บางครั้งผู้ประท้วงยังกล่าวแนะนำให้ไปถ่ายภาพที่ไหนเพื่อให้ได้รูปที่ดีอีกด้วย

การเป็นกระบอกเสียงให้คนงานและเหล่าผู้สนับสนุนการนัดหยุดงานของ LOP ไม่ใช่เรื่องบังเอิญ แต่เป็นผลมาจากความมุ่งมั่นที่จะรายงาน โดยออกไปภาคสนาม สร้างเครือข่ายความสัมพันธ์กับแหล่งข่าวรวบรวมความรู้ ความเข้าใจ กระทั่งได้รับความไว้วางใจจากผู้ที่กำลังต่อสู้

สื่อทางเลือกอย่าง LOP ได้สร้างนักข่าวอิสระที่ไม่ถูกจำกัดจากเงื่อนไขว่าต้องผ่านการอบรมหรือจ่ายเงินเดือนให้ ทว่าเปิดกว้างให้แก่อาสาสมัครและผู้มีส่วนร่วมในเหตุการณ์ แม้จะบริหารจัดการไม่เหมือนและไม่ได้พึ่งพาสื่อหลัก แต่ก็ใช้เทคนิคของนักข่าวในการหาข่าว บันทึก และทำให้เสียงของประชาชนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังขึ้น ซึ่งเป็นเสียงของคนที่ไม่ได้สนใจ วิธีที่สื่อทางเลือกรายงานเรื่องการนัดหยุดงานจึงตรง

ข้ามกับสิ่งที่สภาการนสพ.แห่งอังกฤษทำ ซึ่งสิ่งที่สภาทำถูกมองว่าเป็น “การโฆษณาชวนเชื่อเพื่อโจมตีคนงานเหมือง”

เนื่องจากนสพ.LOP มีเจตจำนงที่ชัดเจนในฐานะนสพ.ทางเลือกใน Leeds ที่ไม่ถูกควบคุมด้วยธุรกิจยักษ์ใหญ่และกลุ่มผลประโยชน์อื่น ๆ ทั้งยังมีความตั้งใจจะสนับสนุนกลุ่มที่เคลื่อนไหวในอุตสาหกรรมถ่านหินและอื่น ๆ เพื่อให้พวกเขาสามารถดูแลจัดการชีวิตของพวกเขาให้ดีขึ้น หรือยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนคนธรรมดา ในนัยนี้ผู้วิจัยจึงเห็นว่าบทบาทสื่อทางเลือกของ LOP ทำให้ LOP กลายเป็นสื่อของพลเมืองด้วย เพราะสิ่งที่ LOP ทำก็คือเปิดพื้นที่การสื่อสารที่เปิดกว้าง ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการรายงานข่าวที่เกี่ยวข้องกับพวกเขา ทำลายความโดดเดี่ยวของปัจเจกบุคคล สะท้อนความเข้าใจในพลังและบทบาทสื่อมวลชนอย่างลึกซึ้ง

แม้จะเป็นการรายงานข่าวที่เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เน้นการตีความมากกว่าจะรายงานข่าวแบบวัตถุวิสัย หากกรณีศึกษานี้ก็ยังคงแสดงถึงการรายงานข่าวที่ใช้แหล่งข่าวหลากหลาย ด้วยวิธีการสร้างและหาแหล่งข่าว การมีส่วนร่วมกับแหล่งข่าวจำนวนมาก นักข่าวเดินทางไปสถานที่ไปยังชุมชนที่แตกต่าง ไปพูดคุยให้พื้นที่ในหนังสือพิมพ์แก่กลุ่มคนที่แทบจะไม่มีพื้นที่ในสื่อมาก่อน ซ้ำยังเป็นคนที่เฉยชา ไม่เป็นมิตรกับสื่อ แต่นักข่าวก็ใช้วิธีสังเกตและบรรยายร่วมกับการทำข่าวแบบดั้งเดิม กระทั่งได้ผลลัพธ์ที่แตกต่าง ทำให้ผู้อ่านเห็นภาพกว้างของชีวิตผู้คนในชุมชนที่นัดหยุดงานมากกว่าที่ปรากฏในสื่อหลัก

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยสรุปไว้ว่าการรายงานข่าวแบบนี้อาจจะต่างกับวารสารศาสตร์พลเมือง ถ้าวารสารศาสตร์พลเมืองหมายถึงการส่งคลิปทางมือถือ การเขียนบล็อก การเผยแพร่ผ่านเว็บไซต์สื่อเครือข่ายสังคม เพราะ LOP ใช้แหล่งข่าวตัวบุคคลมาก ขณะที่วารสารศาสตร์พลเมืองมักใช้แหล่งข่าวหลักเป็นแหล่งข่าวเอกสาร นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังย้ำว่าบล็อกกับวารสารศาสตร์เป็นคนละเรื่องกัน บล็อกอาจไม่ใช่วารสารศาสตร์ ซึ่งอาจจะตีความได้ว่าคำกล่าวของนักวิจัยมีนัยว่าวารสารศาสตร์มีหน้าที่เป็นตัวแทนแก่กลุ่มคนที่ไม่มีความเสียงด้วย

สรุปได้ว่างานวิจัยนี้ศึกษาการรายงานข่าวของสื่อทางเลือก กรณีข่าวเหตุการณ์คนงานเหมืองถ่านหินนัดหยุดงานซึ่งเกิดขึ้นที่อังกฤษ และพบว่าจากการวิเคราะห์การใช้แหล่งข่าว และเนื้อหาที่รายงาน สื่อนสพ.LOP มีบทบาทเป็นสื่อพลเมือง มีการใช้แหล่งข่าวที่หลากหลาย และเป็นแหล่งข่าวที่ไม่เคยได้พื้นที่ในสื่อกระแสหลักมาก่อน ทั้งยังเปิดโอกาสให้คนงานเหมืองและครอบครัวได้ใช้พื้นที่ของนสพ. เผยแพร่ผลงานการเขียนบทวิเคราะห์ รายงาน หรือบทโคลงต่าง ๆ อันเป็นการเปิดพื้นที่ทางการสื่อสารของประชาชนคนธรรมดาให้

กว้างขวางขึ้น ด้วยเจตจำนงที่ตั้งใจจะสนับสนุนให้คนงานเหมืองดูแลและจัดการชีวิตของพวกเขาให้ดีขึ้น สื่อทางเลือกที่มีบทบาทเป็นสื่อพลเมืองจึงมีฐานะเป็นวารสารศาสตร์พลเมืองได้ด้วยเช่นกัน

3. ผลการวิเคราะห์งานวิจัยที่ศึกษาสื่อวารสารศาสตร์พลเมือง การบริหารจัดการองค์กรสื่อวารสารศาสตร์พลเมือง กลไกการเพิ่มจำนวนนักข่าวพลเมือง หรือกลไกการพัฒนาส่งเสริมวารสารศาสตร์พลเมือง

มีจำนวน 4 เรื่อง ได้แก่

1) งานวิจัยเรื่อง “Citizen Contributions to Professional News Circuits: The Case of the Photo Agency Citizenside” (Nicey, 2013) ศึกษาการทำงานของวารสารศาสตร์พลเมือง โดยใช้กรณีศึกษาสำนักข่าว the Photo Agency Citizenside

ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเลือกศึกษา Photo Agency Citizenside ซึ่งเป็นสำนักข่าววารสารศาสตร์พลเมืองในฝรั่งเศส เป็นสำนักข่าวที่เน้นทั้งภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว จึงสามารถสะท้อนความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นในบริบทเฉพาะอย่างกระบวนการผลิตข่าวได้เป็นอย่างดี นอกเหนือจากมีความสัมพันธ์กับสำนักข่าว AFP ที่เข้ามาร่วมมือกันในภายหลัง

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลด้วยการสังเกตแบบชาติพันธุ์วรรณา โดยสังเกตนักข่าวที่ทำงานในห้องข่าว Citizenside ในปารีสร่วมกับการสัมภาษณ์นักข่าวและผู้บริหารเพื่อศึกษากระบวนการผลิตและการตรวจสอบภาพข่าว ภาพเคลื่อนไหว

ผลการศึกษาในประเด็นแนวคิดและบริบทการก่อตั้งพบว่า Citizenside ก่อตั้งในปี 2005 แต่เริ่มเปิดตัวในปี 2006 ชื่อเริ่มแรกคือ Scooplive มีบทบาทเป็นสำนักข่าว 2.0 พนักงานบางส่วนเป็นอดีตนักข่าวที่ทำงานให้สื่อหลัก มีนักข่าวประจำ 3 คน นักข่าวอิสระหรือนักข่าวฝึกหัด 3 คน ผู้ก่อตั้งกล่าวว่า การเป็นสำนักข่าววารสารศาสตร์พลเมืองมีความท้าทาย เพราะสื่อกระแสหลักมักมีอคติในการใช้ภาพข่าวจากพลเมือง เช่น ในเหตุการณ์ระหว่างและหลังเกิดเหตุการณ์ลอบวางระเบิดลอนดอน 2005

ส่วนแนวคิดในการดำเนินธุรกิจ ผู้ก่อตั้งต้องการเสริมศักยภาพภาพถ่ายของนักข่าวพลเมืองด้วยการใช้เทคโนโลยี เช่น ใช้ระบบแจ้งเตือนนักข่าวพลเมืองที่อยู่ใกล้พื้นที่เกิดเหตุ ทำให้สามารถเข้าถึงพื้นที่ได้อย่างรวดเร็ว มีระบบตรวจสอบภาพมาช่วยยกระดับงานข่าวพลเมืองให้มีความน่าเชื่อถือ มีคุณภาพและมาตรฐาน โดยสำนักข่าวจะขอประวัติเต็มจากช่างภาพและใช้เทคโนโลยีหลายชนิดตรวจสอบภาพเพื่อหลีกเลี่ยงการ

คัดลอกภาพผู้อื่นหรือการสร้างภาพปลอม และตรวจสอบข้อมูล EXIFF ของภาพ ติดตาม(Track)ภาพจากเว็บ และGIS ส่วนเนื้อหาจะถูกบรรณาธิกรและนำมาตรวจสอบแหล่งข่าวซ้ำ

นอกจากนี้ นักข่าวพลเมืองยังได้รับการฝึกอบรมอย่างไม่เป็นทางการอย่างสม่ำเสมอ เพื่อพัฒนาคุณภาพของงาน กล่าวได้ว่า Citizenside ได้เปลี่ยนผู้ใช้ที่ผลิตเนื้อหา (UGC) ให้กลายมาเป็นผู้ใช้ที่ผลิตเนื้อหาที่ได้รับการรับรอง (UCC - User Certified Content) และทำให้เกิดวงจรข่าวใหม่ (New Circuit) คือ “pro-am content” (professional-amateur edited content) หรือเนื้อหาที่มีมือสมัครเล่นและมืออาชีพร่วมกัน บรรณาธิกร สะท้อนบทบาทการเป็นผู้เฝ้าประตูข่าวสารของสื่อมวลชน ซึ่งเปลี่ยนแปลงจาก Gatekeeping มาเป็น Gatewatching

นักข่าวพลเมืองของ Citizenside เปรียบเสมือนพยานข่าว (News witness) มากกว่าจะเป็นช่างภาพข่าว (Photo journalist) นักข่าวพลเมืองเหล่านี้ต้องสนใจกระบวนการผลิตข่าว และมีส่วนร่วมในกระบวนการผลิต ซึ่งองค์กรได้นำแนวคิดวารสารศาสตร์แบบมีส่วนร่วมมาใช้ นั่นคือ มีเป้าหมายสร้างสมาชิกผู้ใช้สื่อที่สามารถเป็นผู้ผลิต (Producer) ทำให้แม้ Citizenside จะเป็นสำนักข่าวที่ภาพข่าวไม่ได้ถูกถ่ายโดยช่างภาพอาชีพ แต่มีกองบรรณาธิกรควบคุมการผลิตและมีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนการรายงานข่าวโดยพยานให้ได้รับการยอมรับในฐานะ“ข่าว”

นักข่าว Citizenside จึงไม่ใช่ “มือสมัครเล่น” เพราะภาพข่าวของเว็บไซต์เป็นของแท้ ของจริงที่สื่อกระแสหลักซื้อไปใช้ประกอบการรายงานข่าวของตน ลักษณะการทำงานเช่นนี้ทำให้ Citizenside เป็นวารสารศาสตร์พลเมืองประเภทที่ 3 ตามแนวคิดของ J.D Lasica คือ เป็นเว็บไซต์ข่าวที่เอาวารสารศาสตร์แบบมีส่วนร่วมมาใช้เต็มรูปแบบ และต่างกับวารสารศาสตร์แบบมีส่วนร่วมอย่างโอมายนิวส์, iReport, Indymedia เพราะทำหน้าที่ให้บริการภาพข่าวแก่สื่อหลัก

ขณะเดียวกันปัจจัยภายนอกโดยเฉพาะการเติบโตของ MySpace, Facebook, Twitter มีส่วนช่วยให้สำนักข่าวนี้อีโตและหันมาเป็นเว็บไซต์ชุมชน (Community website)

หลังจากได้รับการตอบรับอย่างดีจากสื่อกระแสหลัก สำนักข่าวก็เริ่มเป็นคู่แข่งของเอเจนซีภาพถ่ายหลักๆอย่าง Getty, Corbis, Magnum และได้รับรูปถ่าย 500-1,000 ภาพต่อวัน วันละ 60-70 หัวข้อ/เรื่อง ผู้ถ่ายได้รับเงิน 65% ของราคาขายภาพให้สื่อหลัก รวมทั้งได้ลิขสิทธิ์ในฐานะผู้ถ่าย ปัจจุบันนักข่าวพลเมืองบางคนกลายมาเป็นช่างภาพข่าวมืออาชีพ ภาพบางภาพก็ถ่ายโดยช่างภาพมืออาชีพที่บันทึกภาพในยามว่างของตนเอง ดังนั้นจะเห็นว่าในกรณีของ Citizenside นักข่าวพลเมืองมีธรรมชาติที่ต่างกัน บางคนเป็นมืออาชีพ

บางคนเป็นนักข่าวพลเมือง และแม้ว่าวารสารศาสตร์แบบมีส่วนร่วมมักจะถูกศึกษาในมุมของพลเมือง แต่ในมุมมองธุรกิจต่อธุรกิจ รายได้เป็นสิ่งจำเป็นที่จะทำให้โมเดลธุรกิจมั่นคง โดยเฉพาะในกรณีนี้

สำนักข่าวเติบโตขึ้นเรื่อย ๆ กระทั่งในปี 2007 สำนักข่าวเอเอฟพีเข้ามาถือหุ้น 34% ทำให้สำนักข่าว Citizenside เริ่มออกสู่ระดับนานาชาติ การที่สำนักข่าวอื่นมาซื้อภาพไปใช้เท่ากับเป็นการพิสูจน์ ยืนยันคุณภาพของเนื้อหาที่พลเมืองผลิตขึ้น เป็นการปฏิเสธคำโจมตีว่าวารสารศาสตร์พลเมืองเป็นเรื่องของมือสมัครเล่น

ปัจจุบัน Citizenside กลายเป็น “ชุมชนข่าวระดับโลก” (Global News Community) ที่มีการดำเนินงานใน 150 ประเทศ มีสมาชิกช่างภาพข่าวจำนวน 2,900 คน จาก 80 ชาติ จึงต้องจัดให้กองบรรณาธิการทำงานแยกตามโซนเวลา ทั้งสองสำนักข่าวทำงานร่วมกันและแบ่งปันกัน ทำให้เกิดความเข้าใจโมเดลของนักข่าวพลเมืองมากขึ้นว่าไม่ได้มาแทนที่นักข่าวอาชีพ แต่มากระตุ้นให้เกิดการยอมรับ เกิดการทำงานร่วมกัน และการที่สำนักข่าว Citizenside มีชื่อเสียงจากสื่อบทภาพ วิดีโอ ก็แสดงว่างานของนักข่าวพลเมืองมีคุณภาพ มีมาตรฐานทางวิชาชีพวารสารศาสตร์มากพอ และสะท้อนความจริงว่านักข่าวอาชีพไม่สามารถอยู่ทุกแห่งในโลก

ผลดังกล่าวทำให้ Citizenside มีตำแหน่งในภูมิทัศน์ของสื่อหลัก นักข่าวพลเมืองสามารถเข้าถึงชุมชนได้เกือบจะทุกแห่ง ทำให้มีภาพข่าวที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชุมชนเกือบทุกที่ สำนักข่าวนี้อาศัยระบบแจ้งเตือนเมื่อเกิดเหตุการณ์ใด ๆ ขึ้น เพื่อให้ให้นักข่าวพลเมืองที่อยู่ใกล้พื้นที่เกิดเหตุสามารถเข้าถึงพื้นที่ได้อย่างรวดเร็วทันเหตุการณ์ นวัตกรรมของการทำงานร่วมกันระหว่างกองบรรณาธิการและนักข่าวพลเมือง แสดงให้เห็นว่าวารสารศาสตร์พลเมืองสามารถเป็นมืออาชีพได้ ทั้งในมิติการทำงานข่าวประจำวัน และการเป็นโมเดลทางธุรกิจ เพราะในกรณีนี้เนื้อหาของนักข่าวพลเมืองมีมูลค่าเป็นตัวเงิน (Content is not free)

งานวิจัยนี้สะท้อนว่าการนำวารสารศาสตร์แบบมีส่วนร่วมไปใช้กับโครงสร้างองค์กรแบบวารสารศาสตร์ดั้งเดิม คือ มีระบบกองบรรณาธิการทำหน้าที่บรรณาธิการ ตรวจสอบข้อเท็จจริง คุณภาพในการทำงาน มีระบบพัฒนาเสริมทักษะความชำนาญให้แก่ นักข่าวพลเมือง และนำเทคโนโลยีมาช่วยในการอำนวยความสะดวกต่อการทำงานและพิสูจน์ตรวจสอบความจริง ช่วยให้องค์กรข่าวมีจุดแข็งในการดำเนินการ เพราะสามารถเข้าถึงชุมชนส่วนใหญ่ในโลกได้ผ่านสมาชิกของสำนักข่าวหรือช่างภาพข่าวพลเมืองจนสามารถอยู่รอดและเติบโตทางธุรกิจ ในขณะที่เดียวกันระบบหรือโมเดลการทำงานดังกล่าวก็ช่วยยกระดับคุณภาพงานของ

นักข่าวพลเมือง ทำให้งานของนักข่าวพลเมืองได้รับการยอมรับ และมีคุณค่าทั้งทางวารสารศาสตร์และทางธุรกิจ ทำให้นักข่าวพลเมืองได้รับค่าตอบแทนจากผลงาน

2) งานวิจัยเรื่อง “Emergent Practice Around CGNet Swara: A Voice Forum for Citizen Journalism in Rural India” (Mudliar & Donner & Thies, 2012) เป็นการศึกษาบทบาทของวารสารศาสตร์พลเมืองต่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยผู้วิจัยเลือกศึกษาบทบาทของ CGNet ซึ่งเป็นสื่อวารสารศาสตร์พลเมืองแบบมีส่วนร่วมที่นำคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตมาบันทึกเสียงและฟังข่าวสารจากโทรศัพท์เคลื่อนที่ ทำให้เกิดความเป็นไปได้ในการส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการสื่อสารจากชนเผ่าที่ยากจน ใช้ภาษาเฉพาะของตน ไม่สามารถอ่านออกเขียนได้ และอยู่อาศัยในชนบทที่ห่างไกลของอินเดีย ทั้งยังเป็นกลุ่มคนที่สื่อกระแสหลักไม่ให้ความสนใจ

ผู้วิจัยให้ข้อมูลบริบทชุมชนไว้ว่าพื้นที่ที่ต้นศึกษานั้นเป็นรัฐขนาดเล็กในอินเดียกลางถูกตั้งขึ้นในปี 2000 ประชากรส่วนใหญ่เป็นชนพื้นเมือง Adivasis ซึ่งมีฐานะยากจนและมีสถานะทางเศรษฐกิจสังคมต่ำที่สุดกลุ่มหนึ่งของประเทศ รัฐนี้ยังเป็นถิ่นมั่นของกลุ่มกบฏลัทธิเหมา ซึ่งเป็นขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองซำยจัด และนายกรัฐมนตรีอินเดียประกาศให้กลุ่มนี้เป็นภัยคุกคามความมั่นคงภายในประเทศเป็นอันดับ 1 ในปี 2007 สภาพแวดล้อมของรัฐจึงยากต่อการดำรงอยู่ของสื่อมวลชน แม้ว่าจะมีสื่อมวลชนในท้องถิ่น แต่ข่าวสารที่ปรากฏในสื่อมวลชนก็ขาดแหล่งข่าวที่ใช้ภาษาถิ่น ซึ่งมีอยู่ 2 ภาษา และแต่ละภาษามีประชากรราว ๆ 2 ล้านคนใช้สื่อสาร เนื่องจากนักข่าวขาดการอบรม สถานการณ์ดังกล่าวยิ่งเลวร้ายลงไปอีกเมื่ออินเดียประกาศใช้กฎหมายว่าด้วยวิทยุชุมชน ทำให้การเผยแพร่หรืออภิปรายข่าวผ่านวิทยุชุมชนกลายเป็นสิ่งผิดกฎหมาย นอกจากการก่อตั้งวิทยุชุมชนจะมีต้นทุนที่สูงมากอยู่แล้ว ส่วนหนังสือพิมพ์ สถานีโทรทัศน์ที่มีในรัฐก็ยากที่จะตีพิมพ์ข่าวหรือกระจายเสียงเพื่อเป็นปากเสียงให้ชาว Adivasi

ผู้วิจัยใช้แนวคิด ทฤษฎีทั้งทางเทคโนโลยี สังคมศาสตร์ และวารสารศาสตร์ อาทิ แนวคิดการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม (Participatory development) แนวคิดข่าวสารชุมชน (Community informatics) แนวคิดธรรมาภิบาล (E-governance/transparency) แนวคิดวารสารศาสตร์พลเมือง และกรอบทฤษฎี ICT4D

ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิเคราะห์เนื้อหาข้อความเสียงมากกว่า 1,000 ข้อความ และศึกษาระบบนิเวศทางสังคมที่ถูกสร้างขึ้นโดยแพลตฟอร์มของ CGNet และสัมภาษณ์เชิงลึกทั้งทางโทรศัพท์และแบบเผชิญหน้า มีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 42 คน

กลุ่มตัวอย่าง 17 คนเป็นผู้เขียนเนื้อหา ส่วน 14 คนเป็นผู้ฟัง และอีก 2 คนเป็นผู้ได้รับประโยชน์จากการรายงานข่าว นอกจากนี้ ยังสัมภาษณ์ผู้ก่อตั้ง 1 คน ข้าราชการ 3 คน และนักข่าว 5 คน รวมทั้งสังเกตการณ์ในพื้นที่ชุมชนเพื่อให้เข้าใจว่าผู้ใช้และคนที่เกี่ยวข้องรับรู้และใช้ระบบนี้อย่างไร ซึ่งอาจจะต่างจากที่ผู้ก่อตั้งคาดหวัง ทั้งนี้ ผู้วิจัยลงภาคสนามไปสังเกตและสัมภาษณ์โดยใช้เวลา 2 สัปดาห์ใน 4 ตำบล

เดิม CG Net เป็นเว็บไซต์วารสารศาสตร์พลเมืองและเมลลิสต์ที่ให้บริการแก่ชาว Chhattisgarh ก่อตั้งขึ้นในปี 2004 ในเว็บนี้ทุกคนเป็นนักข่าว ในปี 2011 มีสมาชิกเมลลิสต์กว่า 2,000 คน

ผู้ก่อตั้งให้สัมภาษณ์ว่าตั้งเว็บนี้ขึ้นมาเพื่อใช้วารสารศาสตร์พลเมืองส่งเสริมกระบวนการประชาธิปไตย เนื้อหาที่รายงานส่วนใหญ่เป็นประเด็นการพัฒนาและเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประชาชนในพื้นที่ ในแต่ละเดือนมีข้อความ (Message) เข้ามามากกว่า 230 ข้อความ ขึ้นอยู่กับว่าสมาชิกในชุมชนเข้าถึงอินเทอร์เน็ตในช่วงนั้น ยากง่ายเพียงใด แต่เนื่องจากต้องใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตในการเข้าถึง ทำให้สมาชิกส่วนใหญ่เป็นชาวเมือง และชนชั้นนำที่พูดภาษาอังกฤษได้

ต่อมา CG Net ก่อตั้ง CG Net Swara ขึ้นมาในปี 2010 เพื่อให้เข้าถึงประชาชนส่วนใหญ่ที่ยากจน ระบบการสื่อสารแบบใหม่นี้มีโทรศัพท์เคลื่อนที่ธรรมดาที่ไม่ใช่สมาร์ตโฟนเป็นอุปกรณ์สำคัญภายใต้โครงข่ายของอินเทอร์เน็ต หลักการทำงานก็ไม่ซับซ้อน กล่าวคือ เมื่อประชาชนโทรศัพท์เข้ามาส่งข่าวจะกด 1 เพื่อบันทึกข้อความ โดยบันทึกได้สูงสุด 3 นาที หรือหากต้องการฟังข้อความก็กด 2 นักข่าวที่ผ่านการอบรมมาจะเป็นผู้ฟัง ตรวจสอบ และพิจารณาข้อความเสี่ยงที่ถูกบันทึกไว้ก่อนที่จะเผยแพร่ข้อความเหล่านั้น ทั้งทางโทรศัพท์และทางเว็บไซต์

หลังจากสร้างระบบการสื่อสารขึ้นมา องค์กรได้จัดอบรมเป็นเวลา 2 วันแก่นักศึกษา นักเคลื่อนไหวทางสังคม และประชาชน เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับวารสารศาสตร์พลเมือง และฝึกใช้เทคโนโลยี หลังอบรมผ่านไป 6 เดือน มีผู้เข้าอบรม 2 คนที่กลายเป็นนักข่าวพลเมืองที่กระตือรือร้น

34 เดือนแรก CG Net Swara รายงานข่าวกว่า 2,100 ชิ้น ส่วนใหญ่เป็นปัญหาในชุมชน ข้อค้นข้อใจ มีประชาชนลือคือนเข้ามาฝากข้อความเสี่ยงไว้กว่า 137,000 ครั้ง บางข่าวนำไปสู่การแก้ไข ปรับปรุง อย่างไรก็ตาม นักข่าวที่ทำหน้าที่เป็นผู้คัดกรองข่าวสารก่อนเผยแพร่มีความสำคัญมาก เพราะนอกจากทำหน้าที่พิจารณาคุณภาพของเสียงว่ามีความชัดเจน สื่อสารได้เข้าใจ และเหมาะสมที่จะเผยแพร่หรือไม่แล้ว (ข้อความเสี่ยงใดที่ผ่านการพิจารณา ประชาชนจะสามารถฟังได้ทั้งทางโทรศัพท์และจากเว็บไซต์) ยังทำหน้าที่สรุปข้อความเสี่ยงให้เป็นภาษาฮินดูหรือแปลเป็นภาษาอังกฤษเพื่อเผยแพร่ในเว็บ เพื่ออำนวยความสะดวกใน

การเสิร์ชหา เนื่องจากผู้ใช้โทรศัพท์สามารถกดเพื่อข้ามข้อความที่ถูกจัดเรียงตามลำดับการโทรได้ แต่ไม่สามารถเสิร์ชหาได้

นอกจากนี้ นักข่าวยังทำหน้าที่เป็นตัวกลางสนับสนุนให้ข่าวพลเมืองเหล่านี้แพร่กระจายในวงกว้าง โดยจะติดต่อสื่อกระแสหลักและเจ้าหน้าที่รัฐบาลให้กระจายข่าวสารต่อไป

ผลการวิเคราะห์ข้อความเสียง พบว่าสำหรับสถิติการใช้เมื่อสิ้นธันวาคม 2012 มีข้อความเสียง 137,000 คอล ปัจจุบันมีประชาชนโทรมาฝากข้อความวันละ 200 ข้อความต่อวัน ฉะนั้นคนส่วนใหญ่จะฟังอย่างเดียว

10 % ของผู้โทรที่กระตือรือร้นที่สุดเป็นเจ้าของข้อความที่โพสต์

ระบบเติบโตขึ้นอย่างคงที่ ช้า ๆ ทุกเดือนโดยเฉลี่ยมีผู้โพสต์หน้าใหม่เกิดขึ้นราว 25 คน

ส่วนเนื้อหาที่โพสต์ ผู้วิจัยจำแนกเนื้อหาที่โพสต์ 20 เดือนแรก จำนวน 1,012 ชิ้น ได้ 7 ชนิด ที่น่าสนใจคือ มีข่าวมากที่สุดประมาณ 65 % ความไม่พอใจคับข้องใจ 33% แสดงความคิดเห็น 30% ให้ข่าวสาร 12%

เรื่องที่โพสต์ตลอด 20 เดือนที่เก็บข้อมูล อันดับ 1 คือ ธรรมชาติ 65% การเมือง 42% ค่าตอบแทน การชำระหนี้ 13% สภาพความเป็นอยู่ 10% สุขภาพ 9% ความบันเทิง 7% การศึกษาและเหตุการณ์ 6%

ด้านการสร้างความเปลี่ยนแปลง พบว่ามีหลายกรณีที่ยายงานผ่าน CGNet Swara แล้วส่งผลกระทบต่อชุมชน ส่วนใหญ่เป็นผลมาจากนักข่าวของ CGNet Swara ที่ลอบบีสื่อกระแสหลักและเจ้าหน้าที่รัฐบาลให้ติดตามประเด็นเหล่านั้น

ตัวอย่างหนึ่ง คือ กรณีของ Pitbasu ที่ต้องการค่าจ้างอย่างเร่งด่วน เนื่องจากจะนำเงินไปรักษาลูกชาย ข่าวความเดือดร้อนของเขาถูกรายงานในครั้งแรก จากนั้นข่าวของเขาก็ถูกรายงานเป็นครั้งที่สองว่าลูกชายเขาตายระหว่างรอเงินค่าจ้าง นักข่าวของ CGNet Swara ติดต่อหน่วยงานพัฒนาภาคเอกชนเพื่อให้ช่วยติดตามเงินค่าจ้าง ข่าวนี้ถูกรายงานผ่านสื่อสพ.ใหญ่ของอินเดีย รวมทั้ง BBCภาษาฮินดี สุดท้ายรัฐบาลก็จ่ายเงินล่วงหน้าให้ก่อน ซึ่งนับเป็นเวลาสองอาทิตย์ตั้งแต่เป็นข่าว

ส่วนการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 3 หัวข้อ คือ 1) ประสิทธิภาพการปฏิสัมพันธ์ของผู้ใช้กับเสียงและคอมพิวเตอร์ ซึ่งพบว่าการนำเสียงมาใช้ ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งและเป็นการเปลี่ยน

รูปแบบการสื่อสารแก่ระบบCG Net 2) การใช้แพลตฟอร์มในฐานะกลไกการรายงานข่าวความคับข้องใจ ความไม่พอใจ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าการใช้แพลตฟอร์มในฐานะกลไกการรายงานความคับข้องใจ เป็นการใช้อาจจะมี ลักษณะเฉพาะตัวในระบบและบริบทนี้ จึงไม่ใช่คุณลักษณะทั่วไปของแพลตฟอร์มวารสารศาสตร์พลเมือง นอกจากนี้ยังมีข้อสังเกตว่า การเพิ่มแพลตฟอร์มเสียงทำให้เกิดการมีส่วนร่วมมากขึ้น แต่มีข้อจำกัดของบท สทนา อัดได้ไม่เกินสามนาที คือ ไม่สามารถสื่อสารสองทางได้ เนื้อหาไม่สมบูรณ์ แยกส่วน และเนื้อหาของ ข้อความเสียงก็ยากที่นักข่าวจะบรรณาธิกร เมื่อเทียบกับเนื้อหาในเว็บ 3)ความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนระหว่าง GENet Swara และสื่อมวลชนกระแสหลัก พนักงานของ CGNet เป็นทั้งผู้เลือกข่าวสารที่จะให้ขึ้นเว็บ และ เลือกประเด็นที่จะส่งต่อให้สื่อกระแสหลักและเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น ประเด็นใดจะได้รับการแก้ไขขึ้นอยู่กับความ สนใจของสื่อที่จะเลือกรายงานและเจ้าหน้าที่ว่าจะสนใจหรือไม่

กล่าวโดยสรุป CGNet Swara เป็นพื้นที่สาธารณะแบบดิจิทัลที่เกิดจากการนำ ICT4D มาใช้กับสื่อเดิม ผลการศึกษาพบว่า CGNet Swara เป็นสื่อวารสารศาสตร์พลเมืองแบบมีส่วนร่วมที่นำคอมพิวเตอร์และ อินเทอร์เน็ตมาบันทึกเสียงและฟังข่าวสารจากโทรศัพท์เคลื่อนที่ ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการสื่อสารจาก ประชาชนซึ่งเป็นชนเผ่าที่ยากจน ใช้ภาษาเฉพาะของตน ไม่สามารถอ่านออกเขียนได้ และอยู่อาศัยในชนบทที่ ห่างไกล แต่การมีส่วนร่วมทางการสื่อสารดังกล่าวก็ยังดำเนินไปภายใต้บริบทการสื่อสารที่มีเจ้าหน้าที่ของ CGNet Swaraทำหน้าที่เป็นผู้เฝ้าประตูข่าวสาร

3) งานวิจัยเรื่อง“Community Radio Movement in Bangladesh: Will They Work as Citizen’s Media” (Ullah, 2006) ศึกษากระบวนการที่ทำให้วิทยุชุมชนมีฐานะเป็นสื่อพลเมืองโดยมีกฎหมายรับรอง ความเป็นไปได้ของวิทยุชุมชนในการเป็นสื่อพลเมือง และความต้องการวิทยุชุมชนในบริบททางวัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจ ซึ่งผู้วิจัยมีกรอบความคิดว่าโดยธรรมชาติของวิทยุชุมชน วิทยุชุมชนเป็นสื่อที่สนับสนุนเสียง ของประชาชน เพราะประชาชนเป็นเจ้าของสื่อเอง

ผู้วิจัยทบทวนความเป็นมาของสื่อวิทยุในประเทศบังคลาเทศว่าเกิดขึ้นในปี 1939 ที่เมือง Dacca ปัจจุบันชื่อ Dhaka โดยรัฐบาลอังกฤษเป็นผู้ก่อตั้ง ตลอดระยะเวลา 60 ปีของประวัติศาสตร์การกระจายเสียง บังคลาเทศมีเพียงวิทยุของรัฐ ซึ่งปัจจุบันมีพื้นที่กระจายเสียงครอบคลุมทั้งประเทศ ทำการกระจายเสียงเป็น ภาษาต่าง ๆ 7 ภาษา แต่ผู้ฟังไม่ค่อยนิยม เพราะขาดความน่าเชื่อถือ ปัจจุบันบังคลาเทศมีสถานีวิทยุเอกชน 4 แห่ง ซึ่งได้รับความนิยมจากรุ่นในเมือง สถิติในปี 2006 ระบุว่าประชาชนกว่า 41 % มีวิทยุ แต่ผู้วิจัยคาดว่า ตัวเลขจริงน่าจะสูงกว่านี้

ผู้วิจัยทบทวนแนวคิดวิทยุชุมชน โดยเฉพาะข้อดีและประโยชน์ของวิทยุชุมชน และทบทวนประสบการณ์ก่อตั้งวิทยุชุมชนในประเทศกำลังพัฒนา ได้แก่ ประเทศฟิลิปปินส์และไทย ทบทวนลักษณะของวิทยุชุมชนและความหมายของสื่อพลเมืองเพื่ออภิปรายว่าวิทยุชุมชนสามารถเป็นสื่อพลเมืองได้อย่างไร

งานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ รวบรวมข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เอกสาร

ผู้วิจัยได้ให้บริบททางสังคม และการเมืองในขณะที่ทำวิจัยว่าเป็นช่วงที่นักการเมืองหัวสมัยใหม่กำลังหาเสียงเพื่อเป็นรัฐบาลและชูนโยบายที่การันตีการเข้าถึงข้อมูล สนับสนุนเสรีภาพการแสดงความคิดเห็น เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน สร้างความมั่นใจในประชาธิปไตยและระบบอภิบาล (Governance) และเป็นช่วงเวลาเดียวกับที่องค์กรพัฒนาภาคเอกชนในประเทศกำลังผลักดันให้เกิดวิทยุชุมชน ซึ่งไม่ใช่เรื่องง่าย เพราะประวัติศาสตร์สื่อวิทยุของบังคลาเทศอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐเพื่อใช้เป็นเครื่องมือโฆษณาชวนเชื่อผ่านนักพูดชื่อดังและเหล่าผู้มีชื่อเสียงของประเทศมาตั้งแต่เริ่มแรก เนื้อหาที่กระจายเสียงโดยมากก็เป็นข่าวสารสำหรับชนชั้นกลางไม่ใช่คนชนบท อีกทั้งยังมีการตรวจสอบสื่อผ่านกลไกที่ไม่เป็นทางการ มีการออกกฎระเบียบเกี่ยวกับรายการและข่าว กระทั่งในปี 2001 จึงมีพ.ร.บ.จัดสรรคลื่นความถี่และเทคโนโลยีที่เอื้อต่อการจัดตั้งสื่อกระจายเสียง อีก 7 ปีต่อมารัฐบาลประกาศนโยบายเตรียมความพร้อมเพื่อจัดตั้งวิทยุชุมชน แม้แนวโน้มของสื่อเสรีจะดีขึ้น แต่ส่วนมากผู้ขออนุญาตจัดตั้งสถานีวิทยุชุมชนยังต้องการความสนับสนุนทางเทคนิค ความช่วยเหลือจากผู้เชี่ยวชาญ และต้องใช้เวลาทำให้ประชาชนสนใจวิทยุชุมชน เพราะประชาชนไม่เคยตระหนักถึงประโยชน์และความสำคัญของวิทยุชุมชนมาก่อน

ผลการวิจัยระบุว่าสื่อกระจายเสียงของบังคลาเทศอยู่ใต้อำนาจรัฐบาล ไม่ก็บริษัทเอกชนในเมือง ไม่เคยปรากฏการมีส่วนร่วมของประชาชนในสื่อ และประชาชนเองก็ไม่สนใจการมีส่วนร่วมในสื่อด้วย เพราะเห็นว่าตนไม่ได้ประโยชน์จากระบบโครงสร้างสื่อมวลชนของประเทศ ฉะนั้นการเรียกร้องให้มีวิทยุชุมชนจึงไม่ได้ริเริ่มจากประชาชน หากมาจากภาคประชาสังคม โดยเฉพาะนักเคลื่อนไหว องค์กรพัฒนาภาคเอกชน นักวิชาการที่เรียกร้องให้รัฐอนุญาตให้มีวิทยุชุมชนตั้งแต่ปี 1998 โดยองค์กรพัฒนาภาคเอกชน Mass Line Media Centre ได้ยื่นข้อเสนอโครงการจัดตั้งวิทยุชุมชนต่อกระทรวงข่าวสารเป็นแห่งแรกในบังคลาเทศ โดยระบุว่าเป็นสถานีวิทยุชุมชนเพื่อคนรากหญ้า และนำเสนอแผนในที่ประชุมเวทีวิชาการนานาชาติทำให้มีพันธมิตรเข้าร่วมเรียกร้องให้มีวิทยุชุมชนมากขึ้น

ต่อมาในปี 2002 มหาวิทยาลัยที่สอนนิเทศศาสตร์เข้ามาช่วยผลักดันโครงการจัดตั้งวิทยุชุมชนด้วยการจัดอบรมการพัฒนาสื่อกระจายเสียงในเอเชียใต้ ทำให้สถาบันการศึกษาและนักวิชาการสื่อเกิดความตื่นตัว

เรียกร้องให้สังคมเห็นประโยชน์ของวิถุชุมชน ในงานสัมมนาเมื่อปี 2002 มีการเรียกร้องให้จัดตั้งวิถุชุมชนในสามเมืองริมทะเลที่มักประสบภัยพิบัติ เนื่องจากเห็นว่าวิถุชุมชนสามารถเผยแพร่ข่าวสารคู่มือช่วยชีวิตชาวเมืองจากไซโคลนและคลื่นยักษ์ได้ มีการแปลคู่มือวิถุชุมชนของ UNESCO UNESCO เข้ามาสนับสนุนสื่อหนังสือพิมพ์เองก็เริ่มตีพิมพ์บทความสนับสนุนให้มีวิถุชุมชน มีการประชุมเตรียมการให้รัฐเข้าใจบทบาทหน้าที่ของวิถุชุมชนอย่างถูกต้อง และโน้มน้าวใจให้เจ้าหน้าที่ออกใบอนุญาต มีความเคลื่อนไหวเพื่อลดและแก้ไขความสับสนต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น กลุ่มหัวก้าวหน้ายังพยายามลobbypรัฐให้จัดตั้งวิถุชุมชนด้วยกลวิธีต่าง ๆ นานา กระทั่งในปี 2005 สถานีวิถุชุมชนแห่งแรกก็ก่อตั้งขึ้นโดยการสนับสนุนขององค์กรระหว่างประเทศอย่าง UNESCO UNDP และ UNICEF

ภัยพิบัติจากพายุไซโคลน Sidr ในปี 2008 มีส่วนกระตุ้นให้มีผู้สนใจยื่นใบสมัครจัดตั้งวิถุชุมชนและนักการเมืองบางส่วนหันมาเรียกร้องให้อนุญาตจัดตั้งสถานีวิถุชุมชนอีกครั้ง พรรครัฐบาลบรรจุโครงการดังกล่าวเข้าไปในแคมเปญหาเสียง แต่ก็ไม่ได้สนใจมากพอที่จะจัดตั้งวิถุชุมชนอย่างจริงจัง จนปี 2008 รัฐเปิดให้ยื่นใบสมัครเพื่อขอใบอนุญาตจัดตั้งสถานีวิถุชุมชน ซึ่งมีองค์กรพัฒนาภาคเอกชน 200 กว่าแห่งมายื่นใบสมัครและกำลังลobbypรัฐเพื่อให้ได้ใบอนุญาตจากรัฐบาล ส่วนในปี 2009 มีผู้ยื่นใบขออนุญาต 116 แห่ง แต่รัฐบาลยังไม่ได้พิจารณา

ผู้วิจัยกล่าวถึงสาเหตุที่การลobbypไม่ประสบผลสำเร็จว่าเป็นเพราะ 1) ชุมชนไม่ได้เป็นศูนย์กลางการเคลื่อนไหว ทว่ามีหน่วยงานพัฒนาภาคเอกชนไม่กี่กลุ่มที่ได้รับเงินสนับสนุนจากต่างชาติเท่านั้นที่เคลื่อนไหว ขณะที่ประชาชนอาชีพอื่น ๆ และกลุ่มประชาสังคมมีท่าทีที่เฉยเมย 2) ควรเปิดประเด็นนี้ให้เป็นประเด็นสาธารณะผ่านเครือข่ายความร่วมมือระหว่างหน่วยงานพัฒนาภาคเอกชนกับนักลobbyp แต่ทำไม่ได้ เนื่องจากนักลobbypไม่มีอิทธิพลในการติดตาม กดดันกลุ่มที่มีอิทธิพลในการตัดสินใจเชิงนโยบายทั้งนักการเมืองฝ่ายค้านและฝ่ายรัฐบาล ประชาชนทั่วไปยังไม่เข้าใจบทบาท ความสำคัญของวิถุชุมชน 3) การจะมีวิถุชุมชนต้องอาศัยเงินทุนและอำนาจที่ได้รับมอบหมายจากชุมชน มิใช่จากเอกชนภายนอกหรือองค์กรระหว่างประเทศเท่านั้น 4) สภาพบริบททางสังคมของบังคลาเทศที่มีชนชั้นวรรณะ การแบ่งฝ่าย การแข่งขันอย่างสูงในหมู่ผู้มีอิทธิพลทางการเมืองในสังคมชนบท ขณะที่ประชาชนส่วนใหญ่มีฐานะยากจน สิ่งเหล่านี้ทำให้ยากที่วิถุชุมชนจะได้รับความสนับสนุน

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังอธิบายต่อว่า ยากที่จะขยายแนวคิดวิถุชุมชนแก่นักการเมือง ข้าราชการ และชาวบ้าน ซึ่งเป็นสมาชิกชุมชน เพราะระบบกระจายเสียงอยู่ภายใต้การควบคุมของทหารและฝ่ายการเมืองมา

ยาวนาน ปัจจุบันสถานะของวิเทศชุมชนในบังคลาเทศจึงยังไม่ได้รับการรับรองโดยกฎหมาย และมีแรงต่อต้านจากหลายภาคส่วน อาทิ ฝั่งนักการเมืองที่คิดว่าวิเทศชุมชนเป็นภัยคุกคามอำนาจของตน นักจัดรายการวิทยุบางคนคิดว่าวิเทศชุมชนจะลดบทบาทการเป็นชนชั้นนำ ผู้นำของตนในชุมชนลง ข้าราชการคิดว่ามีวิทยุเพียงพอแล้ว ฝ่ายวิเทศพาณิชย์ก็กลัวว่าจะสูญเสียผู้ฟัง รวมทั้งกระแสความนิยมในนักการเมืองฝั่งเสรีนิยมที่แสดงท่าทีว่าการผลักดันให้เกิดวิเทศชุมชนมีความสำคัญน้อยกว่าเรื่องอื่น เนื่องจากเกิดความกังวลเกี่ยวกับการใช้วิเทศชุมชนในทางที่ผิดจากกรณีก่อนหน้านี้ที่สื่อวิทยุทำให้เกิดความคลั่งไคล้ทางศาสนาในหมู่ผู้คนขึ้น

ในตอนท้ายผู้วิจัยเชื่อมโยงแนวคิดวิเทศชุมชนกับสื่อพลเมืองและการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม โดยสรุปว่าสื่อพลเมืองคือสื่อที่พลเมืองเป็นเจ้าของและมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน เช่น มีส่วนร่วมในการกำหนดรายการ นโยบายสื่อ นโยบายองค์กร ประเด็นนำเสนอ และการกำหนดเจตจำนงของสื่อ

ส่วนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการสื่อสารที่รับใช้ผลประโยชน์ของพลเมือง ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชน เกิดธรรมาภิบาลและการพัฒนาโดยมีพลเมืองเป็นศูนย์กลาง รวมถึงเป็นสังคมสารสนเทศที่มุ่งไปสู่การพัฒนา โดยทุกคนสามารถสร้าง เข้าถึง ใช้ประโยชน์ แลกเปลี่ยนข่าวสารความรู้ เสริมสร้างให้ปัจเจกบุคคล ตลอดจนชุมชนเข้าถึงการพัฒนาที่ยั่งยืนและพัฒนาคุณภาพชีวิตได้จริง

คำว่า “สื่อพลเมือง” จึงทับซ้อนเนื้อหาและความหมายบางส่วนของ “สื่อชุมชน” ทั้งนี้ สื่อพลเมืองไม่รวมสื่อรัฐและสื่อเพื่อการพาณิชย์

ผู้วิจัยเสนอว่าถ้าเชื่อมวิเทศชุมชนเข้ากับสื่อพลเมือง ก็จะไม่ต้องเผชิญปัญหาเรื่องการขอใบอนุญาต และเสนอว่าวิเทศชุมชนควรดำเนินการโดยชาวบ้านและหน่วยงานพัฒนาภาคเอกชนในต่างจังหวัดแทนที่จะเป็นหน่วยงานพัฒนาภาคเอกชนในเมือง เพื่อให้เข้าถึงประชาชนอย่างแท้จริง แต่หน่วยงานพัฒนาภาคเอกชนในชนบทก็มีข้อจำกัดด้านความเข้าใจในความสามารถของวิเทศชุมชน และได้รับความเชื่อถือจากชุมชนค่อนข้างน้อย

สรุปว่างานวิจัยนี้มุ่งศึกษากระบวนการที่ทำให้วิเทศชุมชนในบังคลาเทศมีฐานะเป็นสื่อพลเมืองโดยมีกฎหมายรับรอง และพบว่าปัจจัยสำคัญที่ทำให้การลอบบี้ให้รัฐออกใบอนุญาตจัดตั้งวิเทศชุมชนไม่ประสบความสำเร็จเกิดจากประชาชนไม่ตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการสื่อสาร กลยุทธ์การลอบบี้ของผู้ขอใบอนุญาตยังไม่มีพลังเพียงพอ รัฐบาลชั่วคราวสนใจแต่ไม่ผลักดันต่อ แม้องค์กรระหว่างประเทศจะบริจาคเงินสนับสนุน แต่ก็ไม่มีแรงสนับสนุนจากประชาชนส่วนใหญ่ภายในประเทศเอง มีเพียงนักวิชาการ กลุ่มคนหัวก้าวหน้า และหน่วยงานพัฒนาภาคเอกชนเท่านั้นที่ออกมาเรียกร้อง

4) งานวิจัยเรื่อง “Citizen Reporters’ Thaibps : The Emergence, Development and Its Effects towards Thai Society” (Charoenwongsa & et al., 2013)

งานวิจัยเรื่องนี้มีประเด็นการศึกษาหลายเรื่อง ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยในกลุ่มนี้คือ การค้นหา กลไกที่เหมาะสมในการขับเคลื่อนให้เกิดนักข่าวพลเมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย โดยใช้ การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่ชุมชนราษีไศล จ.ศรีสะเกษ มีนักข่าวพลเมืองกลุ่มสื่อเสียงคนอีสาน ครู โรงเรียนในพื้นที่ ชาวบ้าน และเจ้าหน้าที่สำนักเครือข่ายสื่อพลเมืองเป็นนักวิจัยร่วม โดยจัดกระบวนการขึ้นที่อ. ราษีไศล 3 ครั้ง ระหว่างวันที่ ตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม 2555 – วันที่ 30 กันยายน 2555 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บ ข้อมูลเชิงคุณภาพประกอบด้วยแนวคำถามสัมภาษณ์สมาชิกชุมชน แบบบันทึกกิจกรรมของกลุ่มชาวบ้าน ครู และเยาวชน แบบบันทึกผลการสังเกตการณ์ของผู้ร่วมวิจัย

ผลการถอดบทเรียนการทำงานในฐานะนักข่าวพลเมืองของกลุ่มสื่อเสียงคนอีสาน และผลการวิจัย ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนำไปสู่การค้นหาบทบาทการส่งเสริมวารสารศาสตร์พลเมืองว่าประกอบด้วย องค์ประกอบสำคัญ ดังนี้

1) คน (Human) หมายถึง ปัจเจกบุคคล กลุ่มบุคคลที่มีบทบาทในการขับเคลื่อนวารสารศาสตร์ พลเมือง หรือมีส่วนร่วมในการผลิตงานข่าวพลเมืองบุคคลเหล่านี้ควรมีคุณสมบัติเด่นที่แตกต่างกัน อาทิ เป็น นักคิดนักวางแผน นักเคลื่อนไหว นักบริหารจัดการ และนักบริหารความสัมพันธ์ เพื่อให้การขับเคลื่อนดำเนิน ไปได้ด้วยดี

2) การจัดการ (Management) หมายถึง การบริหารจัดการในหัวข้อต่าง ๆ ดังนี้

ก. การสร้างและการพัฒนานักข่าวพลเมือง ได้แก่ การวางแผน ออกแบบ และจัด กระบวนการบ่มเพาะให้สมาชิกชุมชนรับรู้และมีความเข้าใจในบทบาท การทำงานของนักข่าวพลเมือง ตระหนักในคุณค่าการเป็นนักข่าวพลเมือง กระทั่งเกิดความสมัครใจที่จะเป็นนักข่าวพลเมือง รวมถึงการ วางแผนออกแบบกระบวนการพัฒนา/เสริมสร้างศักยภาพของนักข่าวพลเมือง และการพัฒนาระดับการมีส่วนร่วม ในการสื่อสาร ซึ่งสามารถแบ่งได้ 4 ระยะ ได้แก่

- ระยะสร้าง เป็นขั้นตอนการให้ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับแนวคิดนักข่าวพลเมือง สิทธิการสื่อสาร ความสำคัญของพื้นที่สาธารณะ เพื่อปลูกฝังจิตสำนึก และเติมทักษะการสื่อสาร การผลิตสื่อ ผ่านการออกแบบหลักสูตรการอบรมที่เหมาะสมกับประสบการณ์เดิมของผู้เข้าอบรม

- ระยะเสริมแรง หมายถึงขั้นตอนที่เกิดขึ้นหลังการอบรมสิ้นสุดลง และผู้เข้าอบรมตัดสินใจลงมือผลิตสื่อด้วยตนเอง แต่ยังมีประสบปัญหาอันเกิดจากการขาดความชำนาญในการผลิตสื่อ ดังนั้นการเสริมแรงในรูปแบบการให้คำปรึกษาระหว่างการผลิตสื่อ การติชมผลงานจึงสำคัญมากและช่วยให้นักข่าวพลเมืองสามารถผลิตงานได้สำเร็จ ไม่หยุดชะงักที่ขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งหรือเลิกล้มความตั้งใจ

- ระยะติดตาม เป็นขั้นตอนการกระตุ้น และจัดกิจกรรมเสริมอื่นๆที่ทำให้นักข่าวพลเมืองผลิตงานได้อย่างต่อเนื่อง ตลอดจนติดตามปัญหาอุปสรรคในการทำงานของนักข่าวพลเมืองที่ผ่านการอบรม

- ระยะพัฒนาทักษะและเสริมศักยภาพ หมายถึง การวางแผนและดำเนินการพัฒนานักข่าวพลเมืองในมิติต่าง ๆ เช่น ด้านศักยภาพการผลิตสื่อ อาทิ ผลิตสื่อได้หลากหลายชนิด หรือสามารถทำงานได้รอบด้านทั้งถ่ายภาพ เขียนบท ตัดต่อ การพัฒนาศักยภาพในเชิงการยกระดับการมีส่วนร่วมทางการสื่อสาร เช่น จากการเป็นแหล่งข่าวมาเป็นผู้ร่วมผลิต ผู้ร่วมกำหนดนโยบายการนำเสนอเนื้อหา หรือจากนักข่าวพลเมืองมาเป็นผู้ผลิตอิสระ (Independent producer) ซึ่งทำหน้าที่ผลิตรายการทั้งรายการมาออกอากาศ เป็นต้น

ข. การจัดการการผลิตสื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลแม้การทำงาน of นักข่าวพลเมืองจะเกิดจากความสมัครใจ แต่สิ่งที่จะช่วยให้นักข่าวพลเมืองผลิตสื่ออย่างมีทิศทางในระยะยาวคือ การกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนว่าต้องการสื่อสารไปเพื่ออะไร ต้องการให้เกิดอะไรขึ้นหลังการสื่อสาร โดยเฉพาะในกรณีที่ไม่ใช่การรายงานข่าวด่วนข่าววิกฤติ (Crisis reporting) ที่ต้องการความฉับไวในฐานะพยานรู้เห็นเหตุการณ์ งานข่าวพลเมืองในมิติของการสื่อสารเพื่อการพัฒนา (Development communication) หรือในกระบวนการสื่อสารสาธารณะ (Public communication) จำเป็นต้องอาศัยการสื่อสารอย่างมีทิศทาง มีเป้าหมายในการรายงาน ซึ่งการจะบรรลุเป้าหมายเหล่านี้ได้ ต้องอาศัยการสื่อสารต่อสังคมอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ และมีการประชุมร่วมกันเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การนำเสนอ รวมถึงแบ่งงานกันตามความถนัด ขณะที่ในความเป็นจริงกระบวนการผลิตงานของนักข่าวพลเมืองส่วนใหญ่ดำเนินไปภายใต้ปัญหาความขาดแคลนอุปกรณ์การผลิตข้อจำกัดด้านเวลา และค่าใช้จ่าย ซึ่งไม่เพียงแต่ทำให้นักข่าวพลเมืองไม่สามารถผลิตงานได้สำเร็จหรือต่อเนื่องเท่านั้น หากยังทำให้เกิดความท้อแท้ใจ หรือล้มเลิกการทำงาน ดังนั้นกลไกการจับ

เคลื่อนที่สมบูรณ์จึงจำเป็นต้องอาศัยการวางแผนและการดำเนินการบริหารจัดการการผลิตสื่อเพื่อให้เกิดสภาวะที่เอื้ออำนวยต่อการผลิตผลงาน

ค. การจัดการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ โดยเฉพาะความสัมพันธ์ในเชิงความร่วมมือทั้งจากภายในและภายนอกชุมชนมีความสำคัญอย่างมากต่อการจัดกระบวนการเพื่อสร้างและขยายจำนวนนักข่าวพลเมือง, การผลิตงานข่าวพลเมือง, และการพัฒนาศักยภาพของตัวนักข่าวพลเมืองในระยะยาว เช่น ทำให้เกิดความร่วมมือกันในการนำเสนอข่าว ยกย่องประเด็นในหมู่บ้านให้กลายเป็นประเด็นระดับภูมิภาค หรือประเทศทั้งยังเอื้อให้เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ทักษะ ความรู้ แนวทางการแก้ไขปัญหาซึ่งกันและกัน ส่งผลให้งานนักข่าวพลเมืองของชุมชนหนึ่งๆ ไม่เพียงแต่สร้างความเปลี่ยนแปลงให้เกิดในชุมชนของตน แต่ยังสามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงให้แก่ชุมชนอื่น ๆ ตามมา

ง. การจัดการองค์ความรู้ หมายถึง กระบวนการจัดการองค์ความรู้ที่เป็นผลมาจากการรวบรวม วิเคราะห์ข้อมูล ข้อเท็จจริง และการรายงานข่าวสารต่างๆ ของนักข่าวพลเมือง รวมถึงความรู้เกี่ยวกับการจัดกระบวนการอบรมนักข่าวพลเมือง การจัดการความรู้ในที่นี้จึงไม่จำกัดอยู่เฉพาะในรูปการจัดการฐานข้อมูลคลังปัญญาของชุมชน ให้ทุกคนสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้ แต่ยังหมายรวมถึงการรวบรวมและถ่ายทอดความรู้ในด้านการจัดกระบวนการอบรมนักข่าวพลเมืองในลักษณะ Training for Trainer อีกด้วย

3) สื่อ (Medium) หรือช่องทางการสื่อสาร (Channel of Communication) สื่อพลเมืองควรเป็นสื่อซึ่งนักข่าวพลเมืองในชุมชนมีความคุ้นเคย สมาชิกในชุมชนสามารถเข้าถึงได้จริง เป็นเจ้าของได้ สามารถใช้เป็นสื่อกลางในการสื่อสารกับคนในชุมชน มีความเหมาะสมกับเป้าหมายในการสื่อสาร โดยอาจจะเป็นสื่อใหม่ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อชุมชนอย่างหอกระจายข่าว เสียงตามสาย หรือแม้แต่สื่อประเพณีอย่างผญาคำกลอนในภาคอีสานก็เป็นไปได้ทั้งสิ้น

4) การกำหนดเป้าหมายที่เด่นชัด (Clear Target) สิ่งที่จะทำให้งานข่าวพลเมืองมีความยั่งยืนคือเป้าหมายร่วมกันของชุมชน เป้าหมายจะทำให้การมีส่วนร่วมในการสื่อสารของชุมชนมีทิศทางชัดเจน ทั้งยังทำให้งานข่าวพลเมืองสร้างเสริมให้ชุมชนเกิดความเปลี่ยนแปลง พัฒนา และเข้มแข็ง โดยงานวิจัยชิ้นนี้พบว่าสมาชิกชุมชนราษีไศลทั้งครู และชาวบ้านร่วมกันกำหนดเป้าหมายระยะยาวของวารสารศาสตร์พลเมืองในฐานะเครื่องมือที่จะนำไปสู่การสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง โดยมีเป้าหมายระยะสั้นที่การก่อตั้งศูนย์สื่อชุมชนเพื่อทำหน้าที่อบรมนักข่าวพลเมือง ผลิตสื่อและรายงานข่าวสารที่เกิดขึ้นในชุมชนสู่ภายนอก ทั้งนี้หลังจากศูนย์สื่อชุมชนดำเนินการผลิตสื่อพลเมืองไประยะเวลาหนึ่ง กระบวนการรายงานข่าวพลเมือง โดยเฉพาะการรวบรวม

ข้อมูล การสัมภาษณ์ การวิเคราะห์เพื่อทำความเข้าใจเหตุการณ์/ปัญหาจะทำให้นักข่าวพลเมืองค้นพบความรู้ที่อยู่ภายในชุมชนของตน เพื่อมิให้ความรู้ดังกล่าวสูญหายไป สมาชิกชุมชนราชสีไศลได้เสนอให้รวบรวมความรู้เหล่านี้ในรูปแบบศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง และศูนย์ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อทำหน้าที่รวบรวมและจัดระบบความรู้ภายในชุมชน และให้บริการเสมือนเป็นห้องสมุดชุมชน ขณะเดียวกันศูนย์ดังกล่าวก็ทำหน้าที่เชื่อมโยงกับชุมชนผ่านสมาชิกในชุมชน หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า “ครูภูมิปัญญา” คือ เป็นผู้มีความรู้ ความชำนาญในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง อาทิ การทำประมงน้ำจืด ความรู้เกี่ยวกับพันธุ์พืชในทามราชสีไศล การทำเกลือ การทอและย้อมผ้า รวมถึงเรื่องราวการต่อสู้ของชาวราชสีไศลกับภาครัฐ เป็นต้น และยังขยายไปสู่งานวิจัยไต้หวัน โดยเฉพาะงานวิจัยในหัวข้อการชลประทานชุมชนและการอนุรักษ์ป่าชุมชน ซึ่งกำลังเป็นประเด็นปัญหาหลักของชุมชนราชสีไศลในเวลานั้น

ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกระบวนการเสริมสร้างวารสารศาสตร์พลเมือง ผู้วิจัยพบว่า ความสำเร็จของกระบวนการขึ้นอยู่กับความเข้าใจและมุมมองที่มีต่อวารสารศาสตร์พลเมืองของผู้จัดกระบวนการ การกำหนดและออกแบบ กิจกรรมในกระบวนการ รวมถึงระดับความตระหนักในความสำเร็จและความพลังของวารสารศาสตร์พลเมืองของผู้เข้าร่วมกระบวนการ

ผลการศึกษาทั้งหมดนี้นำไปสู่ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนวารสารศาสตร์พลเมือง ดังนี้

1) ใช้กระบวนการสนับสนุนให้นักข่าวพลเมืองในพื้นที่ทำงานได้ต่อเนื่อง โดยนักข่าวพลเมือง/คนในชุมชนควรช่วยเสริมและพัฒนาทักษะการทำงานข่าวพลเมืองแก่สมาชิกอื่น เช่น แนะนำประเด็น แบ่งปันอุปกรณ์ผลิตสื่อ การพูดคุยเพื่อขยายเครือข่ายการทำงานไปยังบุคคลอื่น ๆ ในชุมชน รวมถึงกลุ่มคนภายนอกชุมชน โดยเฉพาะสถาบันการศึกษาและสื่อท้องถิ่นที่สามารถนำผลงานข่าวพลเมืองไปเผยแพร่

2) ขยายเครือข่าย “ความเป็นพลเมือง” เพื่อนำไปสู่กระบวนการขับเคลื่อนงานนักข่าวพลเมือง โดยเน้นองค์ความรู้เกี่ยวกับความสำคัญ บทบาทหน้าที่ และพลังของงานข่าวพลเมือง สิทธิการสื่อสาร ซึ่งจะทำให้ออกแบบและวางแผนการทำงานเพื่อพัฒนาชุมชนตนเอง และเข้าใจถึงวิถีความสัมพันธ์ของคนกับสิ่งแวดล้อมบริบทชุมชน สังคมโดยรวม

3) ถ่ายทอดให้เกิดชุดความรู้เรื่อง “ความเป็นนักข่าวพลเมือง” ในรูปแบบคู่มือนักข่าวพลเมืองเพื่อให้นักข่าวพลเมืองนำไปทบทวนทักษะการทำงาน หรือสร้างกระบวนการ/กิจกรรมในพื้นที่ต่อไป ทั้งยังช่วยเสริมกระบวนการเรียนรู้ ขยายผลการทำงานของนักข่าวพลเมืองในพื้นที่

4) ร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ ของสังคมเพื่อทำให้เกิดการส่งต่อและพัฒนาแนวคิดและชุดความรู้เกี่ยวกับนักข่าวพลเมืองอย่างยั่งยืนผ่านหลักสูตรการอบรมการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบการศึกษาที่เอื้อต่อการเข้าถึงได้ของสมาชิกทุกคนในสังคม

ทั้งนี้ หลังจากการทำวิจัยสิ้นสุดลง นักวิจัยร่วมและกลุ่มตัวอย่างได้ผลิตข่าวพลเมืองเพื่อออกอากาศในรายการนักข่าวพลเมืองสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส และทำงานร่วมกับภาคส่วนอื่นๆในจังหวัดศรีสะเกษ ส่วนโรงเรียนในพื้นที่ก็สนับสนุนให้เยาวชนผลิตสื่อพลเมืองอย่างต่อเนื่องในรูปสิ่งพิมพ์ชุมชนสิ่งต่างๆเหล่านี้จึงเป็นประจักษ์พยานถึงความเป็นไปได้และผลสำเร็จของการจัดกลไกการสนับสนุนวารสารศาสตร์พลเมือง

4. ผลการวิเคราะห์งานวิจัยที่ศึกษาประสบการณ์ของนักข่าวพลเมือง

มีจำนวน 4 เรื่อง ได้แก่

1) งานวิจัยเรื่อง “Blogging-Redefining Global Modern Journalism: An Omani Perspective” (Gulvady, 2009) ศึกษาคุณลักษณะของบล็อกและบทบาทของบล็อกเกอร์ภาษาโอมาน

ผู้วิจัยทบทวนแนวคิดเรื่องบล็อกโดยมีใจความสำคัญว่า ผู้บริโภครุ่นใหม่ต้องการเปิดรับข่าวตามความต้องการของตนเอง และต้องการควบคุมสื่อจึงเปลี่ยนตัวเองมาเป็นผู้ใช้ที่เป็นผู้ผลิตสื่อ “Producer” ซึ่งมาจากคำว่า “productive” + “user”

การที่เว็บไซต์ของสื่อกระแสหลักให้ประชาชนเข้ามาเป็นบล็อกเกอร์ในพื้นที่ขององค์กรแสดงว่าองค์กรข่าวรับรู้ถึงโอกาสที่มากพร้อมเทคโนโลยีดังกล่าว สื่อมวลชนเองก็มีการใช้บล็อกเพิ่มมากขึ้นเพื่อใช้เป็นแหล่งที่มาของข่าวสารและเป็นช่องทางในการรับรู้ในว่าประชาชนรู้สึกอย่างไรกับประเด็นสาธารณะและเหตุการณ์ต่าง ๆ ดังนั้นจึงมีแนวโน้มว่า “ข่าว” จะมีอายุยาวนานขึ้น เพราะถูกนำไปเล่าต่อบนบล็อก

จากนั้นผู้วิจัยทบทวนแนวคิดเรื่อง การรายงานข่าวโดยใช้คอมพิวเตอร์เป็นผู้ช่วย (Computer-Assisted Reporting หรือ CAR) ซึ่งหมายถึงการที่นักข่าวใช้คอมพิวเตอร์เข้ามาเป็นองค์ประกอบสำคัญในการรายงานข่าว เนื่องจากซอฟต์แวร์และอินเทอร์เน็ตได้เปลี่ยนวิธีทำงานประจำวันของนักข่าว รวมถึงเปลี่ยนวิธีการรายงานข่าว เช่น ปัจจุบันนักข่าวจะหาข้อมูลข่าวสารในฐานข้อมูล วิเคราะห์รายงานสาธารณะด้วยซอฟต์แวร์และโปรแกรมทางสถิติ ศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางประชากรศาสตร์และการเมืองด้วยระบบ Mapping ข้อมูลภูมิศาสตร์ สัมภาษณ์ผ่านอีเมล และหาข้อมูลภูมิหลังจากเว็บ

ด้านข้อมูลบริบททางสังคม ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในโอมานเพิ่มขึ้นทุกปี โดยเพิ่มจาก 3.8 % ในปี 2000 เป็นมากกว่า 11 % ในปี 2007 ซึ่งมีผู้ใช้อินเทอร์เน็ตมีจำนวนประมาณ 300,000 คน จากประชากร 3,311,640 คน ในจำนวนนี้มีบล็อกเกอร์ที่ตื่นตัวเขียนเรื่องราวทุกวันค่อนข้างน้อย แต่ก็ยังมีบ้าง บล็อกในโอมานถือว่าอยู่ในระยะเริ่มต้น แม้ว่าคนส่วนใหญ่จะไม่รู้จักบล็อกและไม่เป็นที่นิยมมากนัก ส่วนใหญ่บล็อกเกอร์ที่อัปเดตเนื้อหาบ่อย ๆ จะเป็นวัยรุ่นสาว ซึ่งบางส่วนเป็นนักศึกษาในมหาวิทยาลัยต่างประเทศและเขียนจากที่นั่น บล็อกเกอร์บางส่วนก็อาศัยอยู่ในต่างประเทศเป็นเวลานาน

ผู้วิจัยวิเคราะห์เอกสารจากหลายแหล่ง รวมทั้งอินเทอร์เน็ต เว็บไซต์ของสื่อกระแสหลัก บล็อกต่าง ๆ ร่วมกับการสังเกตการณ์ พบว่าบล็อกในโอมานเริ่มต้นขึ้นราว ๆ ปี 2003-2004 ส่วนใหญ่บล็อกเกอร์เป็นเพศชาย แต่ผู้หญิงบางคนก็เป็นบล็อกเกอร์ที่กระตือรือร้น อายุโดยเฉลี่ยของบล็อกเกอร์อยู่ที่ 20-40 ปี มีทั้งที่เป็นพลเมืองโอมาน และคนต่างชาติที่มาทำงาน หรือมาศึกษาในโอมานแล้วใช้บล็อกแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในประเด็นต่าง ๆ แล้วแต่จะเห็นว่าประเด็นไหนน่าสนใจ หรือห่วงกังวลในเรื่องใด เช่น จำนวนอุบัติเหตุที่เพิ่มขึ้น การจราจรที่วุ่นวายในเมืองหลวง การใช้ภาษาอาหรับไม่ถูกต้อง ผิดไวยากรณ์ การแปลภาษาอังกฤษเป็นโอมานผิด ความสะอาดของห้องน้ำในร้านอาหาร ความเป็นพลเมือง การศึกษา เป็นต้น

ผู้วิจัยพบการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมระหว่างบล็อกเกอร์ชาวกาตาร์ที่มาเที่ยวบ้านเพื่อนบล็อกเกอร์ในโอมานแล้วแลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่ตนชอบและไม่ชอบระหว่างอยู่ในโอมานเป็นเวลาสามวัน เหตุการณ์ดังกล่าวสะท้อนคุณลักษณะของบล็อกที่ทำให้พรมแดนทางภูมิศาสตร์ไม่ชัดเจน คนทั้งโลกสามารถเข้ามาคุยกัน แลกเปลี่ยนและสร้างความสัมพันธ์กัน บล็อกในกรณีนี้จึงทำหน้าที่เหมือนเป็น “pen pal –blog pal”

นอกจากนี้ ยังพบว่าบล็อกเกอร์หญิงคนหนึ่งตั้งข้อสังเกตว่า คนโอมานโพสต์เรื่องราวต่างจากคนประเทศอื่น กล่าวคือ ชาวโอมานโพสต์สิ่งที่สะท้อนประเทศของตน เช่น กิจกรรมในชีวิตประจำวัน เพลง ข้าว แต่บล็อกเกอร์ประเทศอื่นถ้าจะอภิปรายในประเด็นที่ชาวโอมานไม่สามารถจินตนาการได้ว่าจะปรากฏในบล็อกของตนเอง เนื่องจากธรรมชาติของชาวโอมานที่สันโดษและจะนำเสนอตัวตนเฉพาะด้านที่เป็นที่ยอมรับของสังคมได้เท่านั้น

จากบล็อกที่สำรวจ ผู้วิจัยแบ่งประเภทของบล็อกในโอมานได้หลากหลาย อาทิ ข้าว กีฬา อาหาร/ร้านอาหาร ภาพยนตร์/บันเทิง หนังสือ ท่องเที่ยว และเวทีอภิปราย ทั้งยังพบว่าเจ้าของบล็อกก็มีความหลากหลายเช่นกัน โดยมีตั้งแต่บล็อกส่วนตัว บล็อกของนสพ. บล็อกกีฬา และบล็อกเกม

ประชาชนใช้บล็อกใน 4 ลักษณะ คือ สะท้อนหรือแสดงบุคลิกภาพของตน เป็นพยานรู้เห็นเหตุการณ์ คัดกรองเรื่องต่าง ๆ มารายงาน และสร้างความรู้ใหม่ๆ

นอกจากนี้ ยังพบว่าเพื่อให้บล็อกของตนเป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารที่มีคุณค่าของผู้อ่าน เจ้าของบล็อกหลายคนทำหน้าที่เหมือนเป็นนักข่าว คือ มีการคัดเลือกเรื่อง ตัดสินความน่าเชื่อถือของแหล่งที่มา เขียนพาดหัว ถ่ายภาพ พัฒนาสไตล์การโพสต์ มีวิธีจัดการคนอ่าน สร้างผู้ชม มีการคำนึงถึงกฎหมายหมิ่นประมาท และบางครั้งก็มีการสืบสวนขุดคุ้ยเรื่องราวบางอย่างด้วยตนเองด้วย

ผู้วิจัยสรุปไว้ว่า การเพิ่มขึ้นของวารสารศาสตร์แบบมีส่วนร่วมในโลกออนไลน์ทำให้เกิดคำถามทางจริยธรรมเพิ่มขึ้นว่าบล็อกเกอร์ที่ทำหน้าที่รวบรวมและแพร่กระจายข่าวสารควรนับเป็นนักข่าวหรือไม่ (ซึ่งมีทั้งคนเห็นด้วยและไม่เห็นด้วย) แต่ไม่ว่าอย่างไร เส้นแบ่งระหว่างนักข่าวและผู้อ่านก็กำลังแคบลงเรื่อย ๆ นักข่าวบางคนคิดว่าบล็อกเกอร์คือสิ่งที่กำลังคุกคามวารสารศาสตร์ แต่โดยส่วนตัวผู้วิจัยเชื่อว่า การรายงานข่าวของบล็อกเกอร์กับนักข่าวอาชีพเป็นไปในลักษณะร่วมกันทำงาน ไม่ได้มาแทนที่กัน นอกจากนี้ บล็อกเกอร์และนักข่าวพลเมืองยังมีบทบาทสำคัญในโลกอินเทอร์เน็ตเช่นเดียวกับนักข่าวอาชีพ และเชื่อว่าข่าวจากนักข่าวพลเมืองมีประโยชน์อย่างมากต่อการรายงานข่าวของนักข่าวอาชีพ โดยช่วยทั้งเติมเต็มและกระตุ้นให้เกิดการแข่งขันกัน ดังนั้น บล็อกเกอร์และนักข่าวพลเมืองควรจะมีมาตรฐานที่ตนไม่ใช่แค่บล็อกเกอร์ ไม่ใช่ผู้ใช้ที่ผลิตเนื้อหา แต่เป็น “Gatewatcher” ซึ่งต้องมีความรับผิดชอบเหมือนดั่งนักข่าวที่เป็นผู้เฝ้าประตูข่าวสาร

โดยสรุปงานวิจัยนี้ศึกษาคุณลักษณะของบล็อกและบทบาทของบล็อกเกอร์ภาษาโอแมน และพบว่าบล็อกในโอแมนเริ่มต้นขึ้นราว ๆ ปี 2003-2004 โดยประชาชนใช้บล็อกแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในประเด็นความสนใจที่หลากหลาย ตั้งแต่ประเด็นเคร่งเครียด หนักสมองไปจนถึงประเด็นเบาๆ ส่งผลให้แบ่งประเภทของบล็อกได้หลายประเภทตามเนื้อหา เช่น ข่าว อาหาร ท่องเที่ยว บันเทิงและพบว่าชาวโอแมนใช้บล็อกใน 4 ลักษณะ คือ สะท้อนหรือแสดงบุคลิกภาพของตน เป็นพยานรู้เห็นเหตุการณ์ คัดกรองเรื่องต่าง ๆ มารายงาน และสร้างความรู้ใหม่ๆ ที่น่าสนใจ คือ เจ้าของบล็อกหลายคนทำหน้าที่เหมือนเป็นนักข่าว คือ มีการคัดเลือกเรื่อง ตัดสินความน่าเชื่อถือของแหล่งที่มา เขียนพาดหัว ถ่ายภาพ พัฒนารูปแบบการโพสต์ มีวิธีจัดการคนอ่าน สร้างผู้ชม มีการคำนึงถึงกฎหมายหมิ่นประมาท และบางครั้งก็มีการสืบสวนขุดคุ้ยเรื่องราวบางอย่างด้วยตนเองด้วย บล็อกเกอร์ที่มีบทบาทดังกล่าวจึงเป็นทั้งบล็อกเกอร์และนักข่าวพลเมืองในคราวเดียวกัน

2) งานวิจัยเรื่อง “Communication and Construction of the Public Sphere for Marginalised People in the Thai PBS Programme “Citizen Reporter”” (Puangsri, 2013) ศึกษาการออกแบบการสื่อสารและวิธีการสื่อสารของคนชายขอบบนพื้นที่สาธารณะ และปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าสู่พื้นที่สาธารณะและการใช้พื้นที่สาธารณะของคนชายขอบในรายการนักข่าวพลเมือง

ผู้วิจัยทบทวนแนวคิดเกี่ยวกับคนชายขอบ โดยกล่าวถึงบริบทเชิงโครงสร้างที่ทำให้เกิดกระบวนการทำให้เป็นคนชายขอบในสังคมไทยว่าเกิดขึ้นจากบริบทอย่างน้อยสามประการ คือ บริบทแห่งการสร้างรัฐชาติ บริบทการพัฒนา และบริบทด้านโลกาภิวัตน์ ซึ่งปัจจัยจะนำมาใช้เป็นกรอบในการเลือกกรณีศึกษาทั้งสามกลุ่ม

จากนั้นนักวิจัยทบทวนแนวคิดเรื่องพื้นที่สาธารณะของฮาเบอมาส (Habermas) และแนนซี เฟรเซอร์ (Nancy Fraser) ซึ่งเฟรเซอร์เชื่อว่าพื้นที่สาธารณะในปัจจุบันมีความซับซ้อนมาก เนื่องจากความซับซ้อนของกลุ่มคนในสังคม ดังนั้น ในพื้นที่สาธารณะหนึ่งๆจึงอาจมีพื้นที่สาธารณะย่อย ๆ แฝงอยู่ หรือมีพื้นที่สาธารณะหลาย ๆ พื้นที่ที่เกิดขึ้นทับซ้อนอยู่ ซึ่งเรียกว่า “พื้นที่สาธารณะเพื่อการต่อกร” (a counter public sphere) ซึ่งเป็นพื้นที่สาธารณะของคนกลุ่มอื่น ๆ ที่ถูกกีดกันออกไปจากพื้นที่สาธารณะหลัก เพื่อต่อสู้กับกลุ่มอำนาจหลักในสังคมและแข่งขันกับพื้นที่สาธารณะของชนชั้นกลาง

นอกจากนี้ยังใช้แนวคิดเกี่ยวกับข่าว กระบวนการผลิต และการนำเสนอข่าวโทรทัศน์ แนวคิดเกี่ยวกับรหัสในการสื่อสาร โดยใช้รหัสประเภท Elaborated Code เป็นตัวแทนของรหัสภาพแบบมืออาชีพ ส่วน Restricted Code เป็นตัวแทนของรหัสภาพแบบคนชายขอบหรือชาวบ้านที่เน้นสื่อความหมายเป็นหลัก เป็นการสื่อความหมายแบบง่าย ๆ ตรง ๆ ไม่เน้นการใช้เทคนิคถ่ายภาพขั้นสูง หรือควบคุมคุณภาพให้สวยงามแบบมืออาชีพ รวมทั้งรหัสแบบ Broadcast code ซึ่งเป็นรหัสที่มีผู้รับสารขนาดใหญ่ เป็นรหัสส่งง่าย ๆ ดูแล้วเข้าใจทันที สามารถสร้างความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน (คนทั่วไป) ส่วน Narrowcast Code เป็นรหัสที่ใช้อยู่ในหมู่ผู้รับสารที่เจาะจง ผู้ส่งสารคาดหวังว่ามีความรู้มากกว่าผู้รับสาร มีความเห็นและรู้สึกต่างจากผู้รับสาร (พวกเรา)

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อความ (Textual Analysis) ตัวรายการที่ออกอากาศ 1 ก.ค. 2553-31 มี.ค. 2555 และการสัมภาษณ์เชิงลึกคนชายขอบที่เข้ามาสวมบทบาทนักข่าวพลเมืองทั้งสามกลุ่ม ได้แก่ คือ นักข่าวพลเมืองไทยพลัดถิ่น (คนชายขอบใต้บริบทการสร้างรัฐ-ชาติ) นักข่าวพลเมืองกลุ่มสื่อเสียงคนอีสาน จ.ศรีสะเกษ (คนชายขอบใต้บริบทการพัฒนาขนาดใหญ่) และนักข่าวพลเมืองกลุ่มสื่อเสียงคนอีสาน จ.สุรินทร์ (คนชายขอบใต้บริบทโลกาภิวัตน์) และผู้รับผิดชอบการผลิตรายการนักข่าวพลเมือง ไทยพีบีเอส ร่วมกับการสังเกตการณ์และการรวบรวมข้อมูลเอกสาร

ผลการศึกษาที่สำคัญ มีดังนี้

1) การออกแบบการสื่อสารและวิธีการสื่อสาร พบว่ามีลักษณะสื่อสารด้วยอำนาจ แม้ไร้อำนาจ คือ คนชายขอบทั้งสามกลุ่มมีความพยายามนำเสนอประเด็นการต่อสู้เรื่อง “อำนาจ” ผ่านรายการนักข่าวพลเมือง เช่น สิทธิความเป็นพลเมืองไทยของนักข่าวคนไทยพลัดถิ่น สิทธิพลเมืองของนักข่าวกลุ่มสื่อเสียงคนอีสาน จ.ศรีสะเกษ ส่วนนักข่าวกลุ่มสื่อเสียงคนอีสาน จ.สุรินทร์สะท้อนความเข้มแข็งของชุมชนซึ่งยืนหยัดต่อสู้กับอำนาจของกระแสโลกาภิวัตน์ด้วยการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง และความภาคภูมิใจในคุณค่าของวัฒนธรรม ความเชื่อ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในสังคมชนบทดั้งเดิม เช่น ความเชื่อเรื่องผี ซึ่งเป็นรากฐานวิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวสุรินทร์ซึ่งหยั่งรากลึกและเป็นข้อตรงข้ามกับความทันสมัยที่มาพร้อมกระแสโลกาภิวัตน์

การวิเคราะห์ด้วยแนวคิดการกระทำเชิงภาษาของฮาเบอร์มาส พบว่ามีความสับสนไหลไม่ตายตัว ขึ้นอยู่กับประเด็นการต่อสู้ หรือเป้าหมายของนักข่าวพลเมืองแต่ละกลุ่ม คือ นักข่าวพลเมืองจะเลือกใช้การกระทำเชิงภาษาที่สอดคล้องกับประเด็นในการสื่อสาร โดยในการนำเสนองานหนึ่งขึ้นอาจมีการกระทำเชิงภาษาปรากฏมากกว่า 1 รูปแบบเพื่อให้การสื่อสารประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย

ผลการวิเคราะห์ห้สพบว่า ในส่วนรหัสที่พิจารณาจากตัวผู้ส่งสาร มีการใช้รหัสที่ผสมผสานระหว่างรหัสแบบชาวบ้านทั่วไปกับรหัสแบบสื่อมวลชนหรือรหัสชนชั้นกลาง โดยการจัดวางน้ำหนักของรหัสทางภาษาทั้งสองแบบขึ้นอยู่กับเป้าหมายในการส่งสาร

ส่วนรหัสทางภาษาที่คำนึงถึงผู้รับสารนั้น มีการผสมผสานระหว่างรหัสที่สื่อสารกับผู้รับสารจำนวนมาก เพื่อให้เข้าถึงผู้ชมจำนวนมากและใช้รหัสที่ใช้สื่อสารกับผู้รับสารเฉพาะกลุ่ม เพื่อตอกย้ำเห็นถึงปัญหาที่มีความเฉพาะเจาะจง

ด้านรหัสภาพพบว่ารหัสในเนื้อหารายการนักข่าวพลเมืองเป็นการเผชิญหน้าของรหัสสองชุด คือ รหัสแบบมืออาชีพและรหัสภาพแบบคนชายขอบที่ไม่มีความชำนาญในการสื่อสาร

สาเหตุที่พบรหัสทั้งสองชุด ผู้วิจัยอธิบายว่ามาจากสาเหตุสามข้อ ข้อแรก รายการเป็นพื้นที่สาธารณะ ซึ่งเป็นพื้นที่ทางอุดมการณ์ที่ทำให้เกิดการรวมตัวเฉพาะกิจของชนชั้นที่ต่างกัน หรือที่เรียกว่ากลุ่มทางประวัติศาสตร์ ตามแนวคิดของอันโตนิโอ กรัมสซีที่มองว่าชนชั้นต่าง ๆ ในสังคมไม่ได้แยกจากกันอย่างสมบูรณ์ แต่อาจมีบางจังหวะเวลาทางประวัติศาสตร์ที่เกิดการรวมตัวกันเป็นกลุ่ม หรือเกิดกระบวนการที่ทำให้ผู้คนที่อยู่ต่างชนชั้นผูกร้อยกันไว้ด้วยอุดมการณ์หรือเป้าหมายทางสังคม

สอง ผู้ที่เข้ามาใช้พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นคนมีความรู้ ชนชั้นนำในสังคมของตน เป็นนักต่อสู้ มีทักษะการใช้ภาษาดีและรู้จักวิธีการสื่อสาร สาม นักข่าวพลเมืองรับเอารหัสของสื่อมวลชนที่เน้นการสื่อสารที่เข้าใจง่ายเพื่อส่งสารไปยังคนหมู่มากเป็นแกนหลัก และสอดแทรกรหัสแบบชาวบ้าน เช่น การใช้ภาษาถิ่น การเล่าเรื่องแบบตรงไปตรงมา การสะท้อนอารมณ์ความรู้สึกในผลงานที่น่าเสนอ นับเป็นกลวิธีการต่อกรรูปแบบหนึ่งของคนที่มีความอายุน้อย ซึ่งพยายามแทรกตัวเองเข้าไปอยู่ในพื้นที่ของมหาอำนาจ (สื่อมวลชน) ด้วยการเลือกรับเอาเฉพาะรหัสเฉพาะที่จำเป็นมาเป็นแนวทางในการผลิตผลงาน ขณะเดียวกันก็สอดแทรกรหัสเฉพาะตัวของตนเองเข้าไปจนกลายเป็นรหัสเฉพาะตัวของนักข่าวพลเมือง แต่ส่วนหนึ่งก็เป็นผลมาจากเหตุผลเชิงนโยบายของรายการด้วยที่ยอมให้คนชายขอบรักษารูปแบบรหัสการสื่อสารเฉพาะของตนบางส่วนไว้ได้ด้วยการลดมาตรฐาน หรือกรอบของรหัสแบบมืออาชีพบางประการลง เนื่องจากต้องการให้เกิดพื้นที่สาธารณะที่คนชายขอบสามารถเข้ามาสื่อสารได้อย่างแท้จริง

2) ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าสู่พื้นที่สาธารณะและการใช้พื้นที่สาธารณะของคนชายขอบในรายการนักข่าวพลเมือง ไทยพีบีเอส พบว่าปัจจัยที่เป็นตัวแปรหลักสองปัจจัย คือ 1. นโยบายของไทยพีบีเอสที่ต้องการสร้างพื้นที่สาธารณะ ซึ่งเป็นเงื่อนไขด้านสังคม และจิตสำนึกสาธารณะของคนชายขอบ ส่วนปัจจัยที่เป็นตัวแปรรอง คือ ลักษณะเฉพาะของนักข่าวพลเมืองที่มักเป็นกลุ่มชนชั้นนำในชุมชน มีความรู้ เป็นตัวแทนเอ็นจีโอ รวมถึงเป็นนักต่อสู้ที่มีประสบการณ์ในการต่อสู้กับกลุ่มอำนาจในสังคมอย่างต่อเนื่อง และมีทุนความรู้ในฐานะคนในพื้นที่ เป็นเจ้าของประเด็น และมีศักยภาพในการเชื่อมโยงประเด็นท้องถิ่นสู่ประเด็นสาธารณะ และยังมีปัจจัยเสริมสำคัญ คือ เทคโนโลยีที่ทันสมัย มีราคาถูกลง ทำให้คนชายขอบเข้าถึงกระบวนการผลิตรายการโทรทัศน์ได้ง่ายขึ้น ส่วนปัจจัยที่แทบจะไม่มีผลต่อการสื่อสารของคนชายขอบในฐานะนักข่าวพลเมืองเลย คือ ปัจจัยด้านเงินทุน

ผู้วิจัยมีความคิดว่าการเปิดพื้นที่สาธารณะในรายการนักข่าวพลเมืองมีความท้าทายอย่างยิ่ง เป็นการพลิกบทบาทของคนชายขอบจากที่เคยเป็นคนไร้อำนาจ ด้อยโอกาสในสังคม มีสถานะเป็นผู้ชมมาเป็นผู้ส่งสารในพื้นที่สื่อโทรทัศน์ ซึ่งเป็นปรimumพลของกลุ่มอำนาจในสังคมและชนชั้นกลาง รายการนักข่าวพลเมืองมีฐานะเป็นพื้นที่สาธารณะที่คนชายขอบกลุ่มต่าง ๆ สามารถเข้ามาสื่อสารได้ แต่เบื้องหลังการเข้ามาใช้พื้นที่ ก็ต้องมีการต่อสู้กับกลุ่มอำนาจอื่น รวมถึงกระบวนการต่อสู้ต่อกรระหว่างคนชายขอบกับสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส ตั้งแต่การต่อสู้ในระดับความคิดเรื่อง “ประเด็นสาธารณะ” และการต่อกรในระดับ “รหัส” การสื่อสารเพื่อให้คนชายขอบสามารถเข้ามาใช้พื้นที่สาธารณะได้ตามเจตจำนงของตน ขณะเดียวกันทางรายการก็ยังคงรักษารูปแบบการสื่อสารแบบสื่อโทรทัศน์ที่จำเป็นไว้ได้

ผู้วิจัยอภิปรายไว้ว่ารายการนักข่าวพลเมืองนับเป็นพื้นที่สาธารณะตามแนวคิดของฮาเบอร์มาสที่คนชายขอบสามารถเข้าถึงได้ เนื่องจากคนชายขอบสามารถเข้ามาสื่อสารเรื่องราวปัญหาในสังคมหรือชุมชน และเชื่อมโยงยกระดับให้เป็นประเด็นสาธารณะโดยเป็นอิสระจากอำนาจรัฐและทุน มีการออกแบบการสื่อสารอย่างอิสระในระดับหนึ่งเพื่อบรรลุเป้าหมายในการสื่อสารที่ต้องการต่อสู้กับอำนาจอื่นในสังคมที่กดทับให้ต้องเป็นคนชายขอบ รายการอยู่ในสื่อทีวีที่เข้าถึงผู้รับสารในวงกว้าง การสื่อสารในพื้นที่ดังกล่าวยังก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น อย่างไรก็ตาม พื้นที่สาธารณะนี้มีการออกแบบไว้ก่อน เนื่องจากเป็นพื้นที่ในสื่อทีวีที่มีกรอบเวลาในการออกอากาศ กรอบการสื่อสารด้วยรหัสแบบทีวีทั้งการใช้ภาพและเสียง รวมถึงข้อตกลงในการเป็นสื่อสาธารณะ กรอบเหล่านี้เป็นโครงสร้างหลักที่มีอิทธิพลต่อแนวคิดในการสื่อสารของคนชายขอบ แต่กระนั้นภายใต้กรอบนี้ คนชายขอบยังมีสิทธิและเสียงในระดับหนึ่งที่จะผลิตสารในประเด็นและรูปแบบที่ตนต้องการสื่อสารได้ โดยผ่านการเรียนรู้และต่อรองกับสำนักเครือข่ายสื่อสาธารณะ

อย่างไรก็ตาม มีข้อสังเกตว่างานวิจัยนี้เลือกศึกษาเฉพาะนักข่าวพลเมืองที่เป็นกลุ่มองค์กรพัฒนาภาคเอกชน ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม งานข่าวพลเมืองที่ศึกษาจึงอาจมีลักษณะเฉพาะต่างกับงานของนักข่าวพลเมืองที่รายงานข่าววิกฤติหรือนักข่าวพลเมืองที่เป็นปัจเจกบุคคลที่ไม่ได้ทำงานเคลื่อนไหวเชิงประเด็นสังคมอย่างสามกลุ่มนี้ นอกจากนี้ ยังอาจอธิบายได้เช่นกันว่า เหตุผลที่ทำให้เกิดการต่อรองรหัสเกิดจากกระบวนการผลิตรายการนักข่าวพลเมืองที่ไทยพีบีเอสยังคง “ สงวนอำนาจ ” ในการเป็นผู้เฝ้าประตูข่าวสารในแง่การกลั่นกรองมุมมองการนำเสนอ ทั้งด้วยวิธีการเล่าเรื่องและภาพ การลำดับภาพ ทำให้คนชายขอบต้องปรับตัวมาใช้รหัสในแบบมีอาชีพ ขณะเดียวกันการใช้รหัสเฉพาะกลุ่มอย่างภาษาถิ่น ก็สืบเนื่องมาจากนโยบายของรายการที่อยากยกระดับภาษาถิ่นให้มีที่ทางในพื้นที่สื่อมวลชน ซึ่งเป็นการตั้งคำถามต่อมาตรฐานของการรายงานข่าวตามแบบธรรมเนียมปฏิบัติ มากกว่าจะเป็นการลดมาตรฐานความเป็นวิชาชีพของสื่อลง

นอกจากนี้ ยังพบว่างานของอาจารย์ขัดกับงานของทอแสงรัศมีในประเด็นการมีบทบาทเป็นพื้นที่สาธารณะของรายการนักข่าวพลเมือง อาจารย์สรุปว่ารายการนักข่าวพลเมืองนับเป็นพื้นที่สาธารณะตามแนวคิดของฮาเบอร์มาสที่คนชายขอบสามารถเข้าถึงได้ เนื่องจากคนชายขอบสามารถเข้ามาสื่อสารเรื่องราวปัญหาในสังคมหรือชุมชน และเชื่อมโยงยกระดับให้เป็นประเด็นสาธารณะโดยเป็นอิสระจากอำนาจรัฐและทุน ขณะที่ทอแสงรัศมีสรุปว่ารายการนักข่าวพลเมืองไม่ได้ทำหน้าที่เป็นพื้นที่สาธารณะอย่างแท้จริง เพราะให้พื้นที่แก่คนชายขอบมากกว่าคนกลุ่มอื่น

อย่างไรก็ตาม งานวิจัยของอาจารย์สะท้อนว่านักวิจัยมิได้พิจารณาอิทธิพลในการต่อกรของไทยพีบีเอส (ซึ่งเป็นตัวแทนของผู้มีอำนาจในการสื่อสาร และชนชั้นกลาง) ที่มีต่อคนชายขอบ ทั้ง ๆ ที่ในความเป็นจริงรายการนักข่าวพลเมืองจัดเป็นพื้นที่ที่ไทยพีบีเอสใช้ต่อกรกับคนชายขอบด้วย เพราะคนชายขอบต้องทำข่าวในรูปแบบที่ไทยพีบีเอสกำหนดหรือยอมรับว่าเป็นข่าวพลเมือง ดังนั้นการเป็นพื้นที่สาธารณะจึงไม่ได้เป็นพื้นที่สาธารณะเพื่อการต่อกรของคนชายขอบเท่านั้น แต่เป็นพื้นที่สาธารณะเพื่อการต่อกรกับการทำข่าวแบบมืออาชีพ/การทำข่าวแบบนักข่าวพลเมืองในแบบอื่น ๆ ที่แตกต่างจากรูปแบบการรายงานข่าวในรายการนักข่าวพลเมืองของสถานีไทยพีบีเอสในเวลาเดียวกันด้วย นอกจากนี้ ยังมีข้อสังเกตว่านักวิจัยศึกษารายการนักข่าวพลเมืองโดยแยกจากพื้นที่สาธารณะอื่น ๆ ที่นักข่าวพลเมืองเหล่านี้ใช้เพื่อสื่อสารสู่สาธารณะ ความสำเร็จในการขับเคลื่อนวาระของขบวนการทางสังคมที่เข้ามาใช้พื้นที่รายการนักข่าวพลเมืองจึงไม่ได้เป็นผลมาจากรายการนักข่าวพลเมืองเท่านั้น แต่รายการช่วยเสริมช่องทางการสื่อสารสู่สาธารณะในรูปแบบอื่น ๆ ที่กลุ่มเหล่านี้ใช้นอกจากนี้ คุณสมบัติประการหนึ่งของการเป็นพื้นที่สาธารณะ คือ การเป็นพื้นที่เปิดกว้างให้แก่การอภิปรายถกเถียง รวมทั้งเกิดการไหลเวียนของข่าวสารอย่างหลากหลาย ซึ่งลักษณะของการเป็นข่าวโทรทัศน์ ก็อาจทำให้ยากต่อการเป็นเวทีอภิปรายถกเถียง นอกจากทำให้เกิดมุมมอง การรับรู้ ความเข้าใจใหม่ๆ

3) งานวิจัยเรื่อง “OK Nation Blog as Citizen Journalism” (Moryadee, 2008) ศึกษาลักษณะวารสารศาสตร์พลเมืองของเว็บบล็อกโอเคเนชั่น โดยศึกษาเฉพาะพัฒนาการ กระบวนการผลิตเนื้อหา การจัดการรูปแบบและลักษณะในการนำเสนอเนื้อหา ความสัมพันธ์ในเชิงเนื้อหาของเว็บบล็อกโอเคเนชั่นและสื่อสารสนเทศของบริษัท

มีการทบทวนแนวคิดเรื่องวารสารศาสตร์พลเมืองและพื้นที่สาธารณะ

ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสม โดยสัมภาษณ์เชิงลึกร่วมกับการวิเคราะห์เนื้อหาบล็อกและระบบแสดงความคิดเห็นจำนวน 400 เอนทรี ระหว่างมกราคม 2550-ธันวาคม 2550 และวิเคราะห์เนื้อหาที่แสดงความคิดเห็นต่อท้ายเอนทรีจำนวน 4120 ความคิดเห็น ผลการศึกษาพบว่า เว็บบล็อกโอเคเนชั่นมีลักษณะเป็นวารสารศาสตร์พลเมือง และมีข้อค้นพบที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

1) พัฒนาการ กระบวนการผลิต การจัดการเว็บไซต์

จุดเริ่มต้นเกิดจากผู้บริหารเห็นถึงความสำคัญของการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการผลิตเนื้อหาโดยใช้บล็อกเป็นช่องทางเผยแพร่ตามแนวคิดวารสารศาสตร์พลเมือง ช่วงเริ่มก่อตั้งบรรณาธิการให้นักข่าวสมัครเป็น

สมาชิกและเขียนบล็อกเพื่อพัฒนาศักยภาพในการรายงานข่าวสารในฐานะนักข่าว 2.0 และเป็นตัวอย่างแก่สมาชิกอื่น ๆ ต่อมา มีการประชาสัมพันธ์จนประชาชนสมัครเป็นสมาชิกจำนวนมาก บล็อกเกอร์ส่วนหนึ่งเผยแพร่เนื้อหาเชิงข่าวสารจากประสบการณ์ตรงผ่านบล็อกในฐานะนักข่าวอาสา เป็นเว็บไซต์ที่คนในชุมชนออนไลน์มีปฏิสัมพันธ์กัน แต่เนื้อหาด้านนักข่าวอาสายังมีจำนวนมากนัก

ด้านกระบวนการผลิต ทั้งนักข่าวเนชั่นและนักข่าวอาสา มีกระบวนการไม่ต่างกัน คือ ขั้นตอนที่หนึ่งคัดเลือกประเด็นนำเสนอ สองแสวงหาข้อมูลและผลิตเนื้อหา สามตรวจสอบแก้ไขและนำเสนอเนื้อหา สี่ การตอบกลับจากผู้อ่าน

ด้านการจัดการ ดำเนินการด้วยระบบสมาชิกเพื่อถ่วงดุลผู้สร้างบล็อกและแสดงความคิดเห็น สมาชิกสามารถบริหารจัดการเนื้อหาได้ด้วยตนเองผ่านระบบจัดการบล็อกส่วนบุคคล บล็อกเกอร์สามารถสร้างแก้ไขเนื้อหาเพื่อนำเสนอขึ้นบล็อกได้ทันที

2) รูปแบบและลักษณะในการนำเสนอเนื้อหา

เนื้อหาที่เสนอโดยบล็อกเกอร์สามารถนำเสนอได้หลายรูปแบบในอินเทอร์เน็ตเดียว มีการนำเสนอในรูปแบบภาพประกอบเนื้อหามากที่สุด รองลงมาคือ บทความ บทวิเคราะห์ และข่าว

ประเด็นที่มีสัดส่วนมากที่สุด คือ การเมืองระดับชาติที่อิงกับสื่อหลัก ส่วนการรายงานประสบการณ์ตรงในกลุ่มบล็อกนักข่าวอาสายังมีจำนวนน้อย

ลักษณะการนำเสนอพบว่า ร้อยละ 71 ไม่มีการอ้างอิงแหล่งข้อมูล 15% อ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูลจากสื่อกระแสหลัก 61% สอดแทรกความคิดเห็นของบล็อกเกอร์ 45% เล่าเรื่องด้วยมุมมองเพียงข้างเดียว, 19% ระบุลิงก์เชื่อมโยงไปยังแหล่งข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อความน่าเชื่อถือของเนื้อหา

ด้านเนื้อหาที่เป็นความคิดเห็นจากผู้อ่าน พบว่าความคิดเห็นในเว็บบล็อกสามารถแสดงได้สามรูปแบบ คือ ข้อความ รูปภาพ และภาพอิมิติคอน โดยปรากฏเนื้อหาในลักษณะข้อความมากที่สุด

ส่วนลักษณะการนำเสนอเนื้อหา ปรากฏลักษณะการมีส่วนร่วม ด้านการทักทาย/สร้างสัมพันธ์มากที่สุด 51% รองลงมาคือ การแสดงความคิดเห็น 38% ส่วนการถกเถียงโต้แย้งมีจำนวนน้อยมาก 2.8%

ในด้านการใช้เหตุผลและการแสดงอารมณ์ เนื้อหาร้อยละ 69 ไม่มีเหตุผลรองรับ แต่ขณะเดียวกันร้อยละ 79.9 ไม่มีการแสดงอารมณ์

ส่วนลักษณะการมีส่วนร่วมในบล็อก พบว่าลักษณะการมีส่วนร่วมในพื้นที่แสดงความคิดเห็นทั้งหมดยังไม่อาจนำไปสู่การหาข้อสรุปร่วมกันของสมาชิกหรือการดำเนินการระดับนโยบาย แต่ภายหลังจากการเก็บข้อมูลพบว่ามีประเด็นที่นำไปสู่การหาข้อสรุปร่วมกันได้ คือ ประเด็นการคัดค้านการให้สัมปทานอุทยานแห่งชาติแก่งเอksen

3) ความสัมพันธ์ในเชิงเนื้อหากับสื่อสารสนเทศของบริษัท

มีความสัมพันธ์ในเชิงอุดหนุนเกื้อกูลกันในสองลักษณะ คือ มีการนำเสนอเนื้อหาจากสื่อสารสนเทศของบริษัทบนเว็บบล็อก และมีการนำเสนอเนื้อหาจากบล็อกโอเคเนชั่นลงในสื่อสารสนเทศของบริษัท ซึ่งสะท้อนถึงการลดต้นทุนการผลิตพร้อมกับการขยายฐานแหล่งข่าวและผู้ผลิตเนื้อหา การพัฒนาตนเองของผู้สื่อข่าวอาชีพในสังกัด การยกระดับมาตรฐานขององค์กรสื่อในสายตาผู้รับสาร และการตรวจสอบการทำงานขององค์กรสื่อ

4) ลักษณะวารสารศาสตร์พลเมืองที่ปรากฏในเว็บบล็อก

สะท้อนความเป็นวารสารพลเมืองในมิติ 1) ความเป็นอิสระของผู้ผลิตเนื้อหาทั้งในแง่การตัดสินใจเลือกประเด็นและรูปแบบในการนำเสนอ โดยปราศจากการควบคุมขององค์กรและบรรณาธิการเว็บไซต์ 2) การมีส่วนร่วมในการผลิตเนื้อหา พบการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การคัดกรองและบรรณาธิการ การตรวจสอบข้อเท็จจริง การรายงานข่าวที่ให้ผู้อ่านมีส่วนร่วมในการประเมินค่า วิจัย หรือเสนอแนะได้ และการแพร่ภาพและกระจายเสียง 3) เอกลักษณะเฉพาะของวารสารศาสตร์พลเมือง เว็บบล็อกแห่งนี้มีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นที่สะท้อนลักษณะวารสารศาสตร์พลเมือง ดังนี้ เนื้อหาที่นำเสนอมีความหลากหลายจากความเป็นอิสระของผู้ผลิตเนื้อหาในการกำหนดวาระข่าวสาร การมีรูปแบบการนำเสนอและเนื้อหาที่มีความยืดหยุ่น และมีการรายงานข่าวในระดับรากหญ้า

โดยสรุปผู้วิจัยพบว่า โอเคเนชั่นมีลักษณะความเป็นชุมชนออนไลน์ที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดกระบวนการวารสารศาสตร์พลเมือง นับตั้งแต่วัตถุประสงค์ของเว็บที่ให้สมาชิกมีปฏิสัมพันธ์เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายข้อมูลข่าวสาร ด้วยคุณลักษณะของบล็อกและการสื่อสารผ่านสื่อกลางคอมพิวเตอร์ส่งผลให้เกิดการรวมตัวกันของพลเมืองผู้มีความสามารถทางเทคโนโลยีในการผลิตเนื้อหาสู่สาธารณะ ที่น่าสนใจ คือ ชุมชนออนไลน์ของโอเคเนชั่นเติบโตไปตามระยะเวลาและจำนวนสมาชิก การสานสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในชุมชนเป็นจุดเด่นที่ทำให้ชุมชนออนไลน์ประสบความสำเร็จโดยปรากฏการสานสัมพันธ์ระหว่างบรรณาธิการเว็บไซต์และสมาชิก และ

ระหว่างสมาชิกด้วยกันเองผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย สัมพันธ์กับการวิจัยเชิงปริมาณที่พบเนื้อหาที่ปรากฏการเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนออนไลน์มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและพื้นที่ระบบแสดงความคิดเห็นที่ทำหน้าที่ในการสร้างปฏิสัมพันธ์ของบล็อกเกอร์มีปริมาณสูง และมีการก้าวเข้าสู่ความสัมพันธ์ในสังคมทางกายภาพของกลุ่มบล็อกเกอร์ที่มีความสนใจร่วมกัน โดยพัฒนาไปเป็นชุมชนที่มีศักยภาพในการขับเคลื่อนสังคมได้อย่างชัดเจน เช่น กลุ่มโอเคเนเจอร์ที่มีจุดเริ่มต้นจากบล็อกเกอร์ผู้ไม่เห็นด้วยกับการให้สัมปทานอุทยานแห่งชาติแก่ออกชน การเกิดขึ้นของเครือข่ายอินเทอร์เน็ตทำให้เกิดความสัมพันธ์รูปแบบใหม่ที่มีการพัฒนาไปเป็นกิจกรรมร่วมกันนอกอินเทอร์เน็ตและพัฒนาไปเป็นชุมชนที่มีศักยภาพร่วมในกิจกรรมที่เป็นระโยชน์ต่อส่วนรวม

ลักษณะความเป็นชุมชนออนไลน์สะท้อนให้เห็นว่ากระบวนการวารสารศาสตร์พลเมืองจะเติบโตได้จำเป็นต้องอาศัยความสัมพันธ์ที่เข้มแข็งของสมาชิกในเครือข่ายชุมชนออนไลน์ที่จะเอื้อให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การคัดกรอง และบรรณาธิกรเนื้อหาไปจนถึงการร่วมกันกำกับดูแลเนื้อหาและชุมชน ทั้งนี้ลักษณะของชุมชนออนไลน์จะเชื่อมโยงให้ปัจเจกที่มีศักยภาพและอิสระในการผลิตเนื้อหาและแสดงความคิดเห็นมารวมตัวกันเพื่อผลิตข้อมูลข่าวสารที่มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาในแง่ของพื้นที่สาธารณะตามแนวคิดของฮาเบอร์มาส ผู้วิจัยพบว่า แม้พื้นที่การสื่อสารที่เกิดขึ้นจะให้อำนาจการสื่อสารและการแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระและเปิดกว้างในการเข้าถึง เอื้อให้เกิดการแลกเปลี่ยนข่าวสารในประเด็นสาธารณะได้อย่างเสรี แต่เนื้อหาส่วนใหญ่เป็นประเด็นเกี่ยวกับเรื่องราวทั่วไปขึ้นอยู่กับความสนใจและทัศนคติของบล็อกเกอร์เป็นหลัก มีการสะท้อนหรือวิจารณ์สื่อหลักในการรายงานข่าวการเมืองระดับชาติมากกว่าระดับรากหญ้าหรือประเด็นสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับปัญหาหรือผลกระทบต่อคนในชุมชน ทำให้เว็บบล็อกนี้ยังไม่สามารถทำหน้าที่พื้นที่สาธารณะในรูปแบบที่ฮาเบอร์มาสกล่าวถึง คือ ต้องมีการวิพากษ์อย่างมีเหตุผล โดยยังคงมีสถานะก้ำกึ่งอยู่ระหว่างการเป็นพื้นที่ส่วนตัวกับพื้นที่สาธารณะ เนื่องจากบล็อกเกอร์ส่วนใหญ่ใช้บล็อกเป็นพื้นที่แสดงออกถึงความสนใจส่วนบุคคล ประสบการณ์เฉพาะทาง และสะท้อนความเห็นต่อประเด็นที่ถูกกำหนดวาระจากสื่อหลักในฐานะปัจเจกชนมากกว่าแสดงออกถึงการมีส่วนร่วมทางสังคมในฐานะพลเมือง

อีกทั้งประเด็นจำนวนมากในบล็อกสะท้อนถึงความคิดเห็นหรือการวิจารณ์ที่ถูกกำหนดให้เป็นข่าวในสื่อกระแสหลัก การนำเสนอจึงเหมือนเป็นเพียงการตอกย้ำประเด็นหรือขยายผลของประเด็นข่าวสารที่ถูกครอบงำโดยสื่อหลักให้กว้างขวางออกไปมากกว่าจะสร้างพื้นที่สาธารณะแห่งใหม่ ถ้าไม่นับกรณีบล็อกเกอร์

บางส่วนที่รวมกลุ่มต่อต้านนโยบายเรื่องสัมปทานอุทยาน ซึ่งแสดงถึงลักษณะของประชาชนในฐานะพลเมืองผู้มีความกระตือรือร้น ตระหนักถึงสิทธิการสื่อสารของตนเอง โดยใช้สื่อที่มีอยู่ เป็นพื้นที่ในการเผยแพร่ข้อมูลจากภาคประชาชนและเป็นเวทีในการรวมตัวกันเพื่อต่อรองกับรัฐ

นอกจากนี้ บริษัทเนชั่นขาดทุนอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่ปี 2548 จำเป็นต้องลดภาระต้นทุนการผลิตส่งผลให้แหล่งข้อมูลข่าวสารที่มาจากผู้สื่อข่าวอาชีพอาจไม่เพียงพออีกต่อไป การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการผลิตข่าวสารในรูปแบบบล็อกจะไม่มีการลงทุนในแง่เนื้อหา เพราะถูกขับเคลื่อนโดยผู้ใช้เป็นหลักและลงทุนน้อยในแง่ระบบ ไม่จำเป็นต้องหาบุคลากรเพิ่ม รวมทั้งบริษัทยังมีแผนการเพิ่มรายได้โฆษณาจากสื่อดิจิทัลเหล่านี้จึงเป็นสาเหตุให้เนชั่นตั้งบล็อก นอกจากนี้ บล็อกยังทำหน้าที่สำคัญในการกระตุ้นการบริโภคสื่ออื่น ๆ ในเครือบริษัทให้เพิ่มมากขึ้น เป็นการตอกย้ำความต้องการบริโภคสื่อ ส่วนผู้ใช้อินเทอร์เน็ตที่เป็นผู้รับสารกลุ่มใหม่ก็จะได้รับข่าวสารจากสื่อในเครือไปโดยปริยาย บล็อกจึงสนับสนุนวงการวารสารศาสตร์ เนื่องจากองค์กรสื่อสามารถใช้บล็อกเพื่อการติดต่อกับผู้รับสารใหม่ๆ และสามารถรักษฐานผู้รับสารเดิมไว้ได้ สื่อหนังสือพิมพ์ หนังสือพิมพ์ออนไลน์และบล็อกจึงพึ่งพาอาศัยกัน โดยบล็อกทำหน้าที่เชื่อมโยงผู้อ่านในโลกอินเทอร์เน็ตอื่น ๆ ได้เข้าเว็บไซต์ข่าว สร้างผู้อ่านใหม่ๆ ขณะสื่อหนังสือพิมพ์มีหน้าที่นำพาผู้รับสารจากสื่อเดิมเข้าสู่โลกออนไลน์เพื่อติดตามเนื้อหาที่สมบูรณ์มากขึ้น

4) งานวิจัยเรื่อง “Citizen Journalists and Their Third Places What Makes People Exchange Information Online (Or Not)?” (Robinson & Deshano, 2011) สนใจปัจจัยที่ทำให้ประชาชนแลกเปลี่ยนข่าวสารออนไลน์ โดยศึกษาแรงจูงใจของพลเมืองที่รายงานข่าวในเว็บไซต์กับพลเมืองที่ผู้วิจัยเรียกว่าเป็นกลุ่ม “Lurker” คือ คนที่อ่านแต่ไม่เคยโพสต์

คำถามสำคัญของงานวิจัยเรื่องนี้ คือ เวลาประชาชนทำข่าวหรือเขียนข่าวออนไลน์ ประชาชนมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนหรือไม่อย่างไร ประชาชนที่มีส่วนร่วมเหล่านี้คิดว่าพื้นที่ออนไลน์สัมพันธ์กับสถานที่ในชุมชนจริง ๆ หรือไม่ การแลกเปลี่ยนข่าวในพื้นที่ออนไลน์สะท้อนความรู้สึกอย่างไรที่สถานที่แห่งที่สาม (Third places) มอบให้เวลาแลกเปลี่ยนข่าวสารกันในโลกจริงหรือไม่

แนวคิดทางสังคมศาสตร์และวารสารศาสตร์ที่ผู้วิจัยนำมาเป็นกรอบในการศึกษาประกอบด้วยแนวคิดสถานที่แห่งที่สาม ซึ่งเป็นพื้นที่สาธารณะนอกที่ทำงานและไม่ใช่บ้าน เป็นสถานที่ที่ประชาชนไปรวมกันและพินิจพิเคราะห์ถกเถียงในเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างเท่าเทียมกัน ไม่มีการจัดองค์กร หรือกำหนดความสัมพันธ์ สาย

การบังคับบัญชาที่ชัดเจน ไม่มีความสนใจพิเศษ/เฉพาะ เป็นสถานที่ที่ผู้คนชอบมาเป็นประจำ ให้อารมณ์เหมือนอยู่บ้าน สร้างความรู้สึกอบอุ่น มีบรรยากาศของการเป็นเจ้าของ ผู้ที่มาใช้พื้นที่มีโอกาสในการหามิตรใหม่ๆ สร้างความน่าเชื่อถือ สร้างอัตลักษณ์ ทาบเทาของตนในสังคม การมีส่วนร่วมในสถานที่เช่นนี้นำไปสู่ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่ง มีส่วนร่วมกับชุมชนผ่านความรู้สึกเป็นสมาคมหรือกลุ่ม เป็นสถานที่ที่เป็นหัวใจของชุมชน เป็นที่แลกเปลี่ยนเรื่องซุบซิบนินทาในท้องถิ่น ตลอดจนข่าวสารที่เกิดในชีวิตประจำวัน

ในด้านแนวคิดวารสารศาสตร์พลเมือง ปรากฏการณ์วารสารศาสตร์พลเมืองทำให้ยุคข่าวสารที่แพร่กระจายจากบนลงล่าง (Top-down) เปลี่ยนมาเป็นยุคดิจิทัลที่เป็นความร่วมมือกันในการรวบรวมข่าวสาร (Collaborative into Gathering)

จากแนวคิดเรื่องสถานที่แห่งที่สามทำให้ผู้วิจัยสนใจว่าการรายงานข่าวชุมชนในเว็บสร้างความรู้สึกหรือทำให้ผู้รายงานรู้สึกถึงโลกทางกายภาพ ชุมชนท้องถิ่นอย่างไร จึงออกแบบคำถามโดยคำนึงถึงปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อตัดสินใจมีส่วนร่วมในเว็บไซต์ข่าวชุมชน ได้แก่ การรวมกลุ่มทางสังคม (เป็นความสนใจส่วนตัวหรือเป็นความรับผิดชอบทางสังคม) อำนาจ (ลำดับชั้นของข้อมูล) เวลา (สามารถเข้าถึงได้ง่าย เป็นประจำ, การรับรู้ และความจริง และพื้นที่ (ทางกายภาพกับเสมือนจริง)

ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ สัมภาษณ์เชิงลึกประชาชนในเมดิสัน 60 คน และบล็อกเกอร์ ตลอดจนนักข่าวพลเมืองที่เขียนข่าวลงบล็อกและเว็บไซต์วารสารศาสตร์พลเมืองอีก 30 คน

ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่า ในกลุ่มประชาชนที่ไม่ได้เขียนข่าวและไม่ได้มีบทบาทเป็นนักข่าวพลเมือง (Non-Contributor) บางคนเป็นนักข่าวพลเมืองที่ผ่านการอบรมจากมหาวิทยาลัยวิสคอนซิน เมดิสัน แต่ไม่เคยเขียนข่าวเลย เพราะค้นพบว่าใช้เวลามากกว่าที่คิด เวลา คือ ปัญหาหลัก บางคนคิดว่าการเผยแพร่ข่าวสารอาจทำให้ผู้อื่นมองตนว่าเป็นนักข่าว และจะทำให้เกิดกำแพงในการมีส่วนร่วมในครั้งต่อไปๆ กล่าวอีกอย่างหนึ่งก็คือการเป็นนักข่าวพลเมืองจะทำให้อัตลักษณ์ของตนเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งไม่ต้องการให้เป็นเช่นนั้น บางคนเชื่อว่าการรายงานข่าวเป็นการอบรมเฉพาะทาง ต้องการการบริหารจัดการทั้งการรายงานข่าวและการเขียนข่าว บางคนไม่มั่นใจว่าจะเป็นนักข่าวได้ เพราะรู้สึกว่่านักข่าว คือ บุคคลที่ได้รับสิทธิพิเศษ (อภิสิทธิ์ชน)

อย่างไรก็ตาม ประชาชนส่วนใหญ่ใช้เวลาในการเขียนอีเมล แสดงความคิดเห็นในเวทีแสดงความความคิดเห็นเฉพาะ และใช้เวลาอยู่กับสถานที่ที่พวกเขา รู้สึกเป็นส่วนหนึ่ง บางคนใช้เวลากับโลกออนไลน์ในด้านอื่นๆ และมีบ้างบางคนที่ไม่มีส่วนร่วม เพราะเห็นว่ามีการแสดงความคิดเห็นที่ไร้สาระ

ส่วนประชาชนที่เป็นนักข่าวพลเมืองเห็นว่า การเข้าร่วมชุมชนออนไลน์เปรียบเสมือนการบำบัดตนเอง (Self-therapy) เป็นการแสดงอัตลักษณ์ตัวตนและมีส่วนร่วมกับชุมชน คนกลุ่มนี้ชื่นชอบการสร้างและการมีเครือข่าย เห็นว่าการเป็นนักข่าวพลเมืองหรือเขียนเนื้อหาอื่น ๆ มีส่วนช่วยสนับสนุนการทำงานอดิเรก หรือหน้าที่การงานหลักของตน เช่น ที่ปรึกษาธุรกิจคนหนึ่งเขียนบล็อกเพื่อรักษากระแสในอาชีพ บางคนมีความสนใจโลกออนไลน์ ชื่นชอบที่จะใช้ความรู้สึกที่มีต่อโลกความเป็นจริง/ชุมชนในโลกจริงมาเขียนในชุมชนออนไลน์ เช่น เขียนเรื่องละครที่รับชม และกล่าวถึงเว็บที่อยากมีส่วนร่วมว่าต้องเป็นเว็บที่ให้ความรู้สึกเหมือนสถานที่แห่งที่สาม คือ ให้ความรู้สึกคุ้นเคย ไม่เป็นทางการ การเข้าชุมชนออนไลน์บ่อย ๆ ยังทำให้เกิดความรู้สึกคุ้นเคยกับนักข่าวพลเมืองที่เขียนงานลงสม่ำเสมอ เหมือนรู้จักกัน เหมือนเป็นเพื่อนบ้านกัน และยังคงรู้สึกแบบเดิมกันนี้แม้เมื่อพบกันจริง ๆ ทำให้ผู้วิจัยสรุปว่าความรู้สึกสบายใจ และคุ้นเคยสร้างความรู้สึกที่เสริมพลังให้แก่ประชาชน การมีส่วนร่วมยังนำไปสู่การขยายเครือข่ายทางชุมชนที่กว้างขวางขึ้น เพราะเมื่อรายงานข่าวมากขึ้น ๆ นักข่าวพลเมืองพบว่า เป้าหมายของตนเปลี่ยนจากปัจเจกบุคคลไปเป็นการรวมกลุ่ม เกิดความปรารถนาที่จะสร้างชุมชนการสนทนาเกี่ยวกับเมดิซีนขึ้นมาในโลกออนไลน์

โดยสรุปงานวิจัยนี้สนใจปัจจัยที่ทำให้ประชาชนแลกเปลี่ยนข่าวสารออนไลน์ โดยศึกษาแรงจูงใจของพลเมืองที่รายงานข่าวในเว็บไซต์กับพลเมืองที่ผู้วิจัยเรียกว่าเป็นกลุ่ม “Lurker” คือ คนที่อ่านแต่ไม่เคยโพสต์ โดยนำแนวคิดเรื่อง “สถานที่แห่งที่สาม” มาเป็นช่วยกำหนดกรอบในการตั้งปัญหาคำถามวิจัยและวิเคราะห์ผลการศึกษา พบว่า ในกลุ่มที่เป็นนักข่าวพลเมืองการเข้าชุมชนออนไลน์ทำให้เกิดความรู้สึกคุ้นเคยกับนักข่าวพลเมืองที่เขียนงานลงสม่ำเสมอ ความรู้สึกสบายใจ และคุ้นเคยสร้างความรู้สึกที่เสริมพลังให้แก่ประชาชน และต้องการขยายเครือข่ายทางชุมชนให้กว้างขวางขึ้น ขณะที่กลุ่มที่ไม่เคยเขียนข่าวหรือรายงานข่าวนั้น บางคนไม่มีเวลา เห็นว่าต้องการทักษะเฉพาะ บางคนเห็นว่าการเป็นนักข่าวพลเมืองทำให้อัตลักษณ์ของตนเปลี่ยนแปลงไปและส่งผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมในครั้งต่อไป

5. การสังเคราะห์ผลการศึกษา

ผลการศึกษางานวิจัยในกลุ่มนี้ สามารถสังเคราะห์ผลการศึกษได้ ดังนี้

1. การพิจารณาวารสารศาสตร์พลเมืองในฐานะสื่อทางเลือก

งานวิจัยของ Atton & Wickenden (2005) และ Harcup (2011) มีความน่าสนใจที่ต่างนำเสนอแนวคิด “สื่อทางเลือก” มีความคล้ายคลึงกับแนวคิดวารสารศาสตร์พลเมืองและวารสารศาสตร์สาธารณะ

โดยงานวิจัยเรื่อง “Sourcing Routines and Representation in Alternative Journalism: A Case Study Approach” ของ Atton & Wickenden เน้นว่าความแตกต่างระหว่างสื่อกระแสหลักและสื่อทางเลือกจะปรากฏผ่านแบบแผนการใช้แหล่งข่าว เนื่องจากเป้าหมายสำคัญของสื่อทางเลือก คือ การกลับทิศทางการลำดับชั้นการเข้าถึงสื่อ “hierarchy of access” ด้วยเหตุนี้ แหล่งข่าวที่สื่อทางเลือกให้ความสำคัญก็คือ กลุ่มคนที่ถูกทำให้เป็นคนกลุ่มน้อยหรือไม่มีสิทธิ์มีเสียงในพื้นที่สื่อกระแสหลัก คุณลักษณะดังกล่าวทำให้สื่อทางเลือกมีลักษณะคล้ายคลึงกับแนวคิดวารสารศาสตร์สาธารณะ (Civic journalism) คือ เป็นองค์กรสื่อที่ดำเนินงานโดยมีเป้าหมายจะเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน ทำให้สื่อที่ใช้แนวคิดวารสารศาสตร์สาธารณะไปปฏิบัติในองค์กรมุ่งทำข่าวโดยเปิดพื้นที่ในสื่อของตนให้ประชาชนธรรมดาเข้ามามีส่วนร่วมทางการสื่อสาร ร่วมคิด ร่วมหาทางออกให้แก่ปัญหาในชุมชน และเปิดกว้างให้กลุ่มคนที่หลากหลายเข้ามาใช้พื้นที่สื่อ รมัตระวังไม่ให้เกิดการผูกขาดการเป็นแหล่งข่าวแก่คนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

การกลับทิศทางการลำดับชั้นการเข้าถึงสื่อของสื่อทางเลือกทำให้สื่อทางเลือกคล้ายข่าววารสารศาสตร์พลเมืองหรือไม่ เป็นประเด็นต่อมาที่น่าพิจารณา เนื่องจากในความเป็นจริงข่าววารสารศาสตร์พลเมืองมีการใช้แหล่งข่าวที่หลากหลายมาก เช่น ข่าววารสารศาสตร์พลเมืองที่เป็นการรายงานข่าววิกฤติ (Crisis reporting) ข่าวที่ตัวเหตุการณ์ทำให้เป็นข่าว (Event-driven reporting) อย่างอุบัติเหตุ ภัยพิบัติ การชุมนุมประท้วงทางการเมือง การนัดหยุดงาน ฯลฯ ในการรายงานข่าวเหล่านี้ นักข่าวพลเมืองมักใช้ตัวเองเป็นแหล่งข่าวในฐานะพยานผู้รู้เห็นเหตุการณ์ ที่เรียกว่า “Eyewitness reporting” หรือ “Accidental reporting” (Allan, 2013) นอกจากนี้ นักข่าวพลเมืองที่รายงานเรื่องราวที่เกิดขึ้นในชุมชนของตนเองก็มักจะไม่ใช่แหล่งข่าว หรือใช้ตนเองเป็นแหล่งข่าวในฐานะ “คนในชุมชน” (Carpenter, 2007) ทำให้นักข่าวกับแหล่งข่าวเป็นบุคคลเดียวกัน หรือกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า สำหรับวารสารศาสตร์พลเมืองแล้ว ในหลายกรณีไม่มีเส้นแบ่งระหว่างนักข่าวกับแหล่งข่าว ซึ่งสอดคล้องกับแนวปฏิบัติขององค์กรสื่อทางเลือกที่นำแนวคิด “Native Reporting” ของ Atton (2002) ไปปฏิบัติ โดย “Native Reporting” หมายถึง ประเภทการรายงานข่าวที่ผู้รายงานข่าวคือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมกับเรื่องราวนั้น ๆ เช่น นักเคลื่อนไหว และประชาชนผู้อยู่ในเหตุการณ์ และมักเป็นสมาชิกในชุมชนที่ไม่เคยอบรมการรายงานข่าวอย่างเป็นทางการ แต่มาเป็นคนข่าวโดยอาศัยประสบการณ์ การต่อสู้ความทุกข์ยากและชีวิตของพวกเขาเป็นข้อมูลหรือวัตถุดิบในการรายงาน ฉะนั้น ในการรายงานข่าวประเภทนี้ เส้นแบ่งระหว่างการเป็นแหล่งข่าวกับนักข่าวจึงไม่ชัดเจน ทั้งนี้ สำหรับสื่อทางเลือกแล้ว พลเมืองธรรมดาคือผู้ชี้แจง หรือ “Definers” ที่สำคัญที่สุดในการรายงานข่าวที่เกี่ยวข้องกับชีวิตพลเมือง

อย่างไรก็ตาม งานวิจัยบางชิ้นแสดงว่า นักข่าวพลเมืองยังนิยมใช้แหล่งข่าวเอกสารมากกว่าบุคคล (Reich, 2008) ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าในแง่ของการใช้แหล่งข่าว สื่อทางเลือกจะคล้ายคลึงกับวารสารศาสตร์พลเมืองก็เฉพาะเมื่อนักข่าวพลเมืองใช้บุคคลที่เป็นคนธรรมดาสามัญทั่วไป หรือเป็นกลุ่มคนที่สื่อกระแสหลักไม่ให้ความสนใจ ดังนั้นเนื้อหาและข่าววารสารศาสตร์พลเมืองบางชิ้นเท่านั้นที่จะมีลักษณะของสื่อทางเลือก

นอกจากนี้ สิ่งที่ทำให้สื่อทางเลือกมีลักษณะคล้ายคลึงกับวารสารศาสตร์พลเมืองอีกประการ คือ การเป็นพื้นที่สาธารณะที่มีลักษณะต่อต้าน/คัดค้านอุดมการณ์หรือวาทกรรมกระแสหลัก (โดยเฉพาะในกรณีที่สื่อกระแสหลักรายงานข่าวในทางที่สนับสนุนวาทกรรมหลักของรัฐจนละเลยวาทกรรมที่แตกต่าง) ซึ่งจะปรากฏชัดในกรณีที่สื่อทางเลือกหรือสื่อวารสารศาสตร์พลเมืองนั้น ๆ ถูกผลิตขึ้นโดยขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม หรือเป็นสื่อทางเลือก สื่อวารสารศาสตร์พลเมืองที่ให้พื้นที่การสื่อสารแก่ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม เช่น งานวิจัยของ Harcup (2011) เรื่อง “Reporting the Voices of the Voiceless during the Miners’ Strike: An Early form of “Citizen Journalism”” โดยทบทวนนิยามสื่อทางเลือกของ Coyer, Dowmunt & Fountain (2007) ที่มองว่าหนังสือพิมพ์ทางเลือกต้องทำหน้าที่เป็นพื้นที่สาธารณะทางเลือกด้วย

Harcup พบว่า นสพ. Leeds Other Paper (LOP) ของอังกฤษรายงานข่าวการนัดหยุดงานของคณงานเหมืองถ่านหินในปี 1984-85 ในทิศทางที่แตกต่างจากสื่อกระแสหลักอย่างสิ้นเชิง โดยใช้แหล่งข่าวที่มักจะไม่มีความสัมพันธ์ในสื่อกระแสหลัก ได้แก่ ประชาชนคนธรรมดาทั้งหญิงชายที่อาศัยในหมู่บ้านชาวเหมือง ผู้ประท้วง กลุ่มผู้สนับสนุน และแหล่งข่าวอื่น ๆ เช่น เจ้าหน้าที่แผนกวิจัย นายความจำเลย และนักวิชาการ ขณะที่สื่อกระแสหลักมุ่งความสนใจไปที่ผู้นำสหภาพคณงานถ่านหินและสิ่งที่ผู้นำสหภาพทำ

ผลที่ตามมา ทำให้ LOP ได้ประเด็นข่าว เนื้อหา ตลอดจนภาพข่าวที่ไม่ค่อยปรากฏ หรือยากมากที่จะพบในสื่อหลัก อีกทั้งยังมีการให้พื้นที่กับข่าววารสารศาสตร์พลเมือง อาทิ รายงานบทความที่เขียนขึ้นโดยภรรยาของคณงานเหมือง หรือให้ตัวแทนสหภาพเขียนบทวิเคราะห์ประเด็นพลังงานและเศรษฐกิจที่อยู่เบื้องหลังความขัดแย้งระหว่างรัฐกับสหภาพ และตีพิมพ์บทกลอนและโคลงที่คณงานเหมืองเป็นผู้ประพันธ์ ทำให้สื่อทางเลือกอย่าง LOP มีบทบาทในการสนับสนุนส่งเสริมวารสารศาสตร์พลเมืองไปพร้อม ๆ กับเปิดพื้นที่สาธารณะให้แก่ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากนโยบายปิดเหมืองถ่านหินทั่วประเทศของรัฐบาลนางมาร์กาเรต แธตเชอร์ นายกรัฐมนตรีอังกฤษในขณะนั้น บทบาทในการรายงานข่าวของ LOP จึงทำให้ LOP เป็นสื่อทางเลือกที่กลายเป็นสื่อพลเมือง เพราะมีจุดยืนที่ชัดเจนว่าสนับสนุนประชาชน และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการรายงานข่าวที่เกี่ยวข้องกับพวกตน

อีกตัวอย่างหนึ่ง คือ งานวิจัยเรื่อง “Communication and Construction of the Public Sphere for Marginalised People in the Thai PBS Programme “Citizen Reporter”” ของปาจารย์ พวงศรี (2556) ที่ศึกษาการออกแบบการสื่อสารและวิธีการสื่อสารของคนชายขอบในพื้นที่สาธารณะอย่างรายการนักข่าวพลเมือง และพบว่าในขณะที่คนชายขอบซึ่งเป็นกลุ่มขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมเข้ามาใช้พื้นที่สาธารณะนั้น พื้นที่สาธารณะที่เกิดขึ้นไม่ได้เป็นพื้นที่ที่คนชายขอบใช้นำเสนอวาทกรรมของตนเพื่ออย่างเดียว แต่ยังเป็นพื้นที่สาธารณะที่มีพื้นที่สาธารณะย่อย ๆ แฝงอยู่ หรือที่ Nancy Fraser เรียกว่า “พื้นที่สาธารณะเพื่อการต่อกร” (a counter public sphere) ซึ่งเป็นพื้นที่สาธารณะของคนกลุ่มอื่น ๆ ที่ถูกกีดกันออกไปจากพื้นที่สาธารณะหลัก เพื่อต่อสู้กับกลุ่มอำนาจหลักในสังคมและแข่งขันกับพื้นที่สาธารณะของชนชั้นกลาง

ดังนั้น อีกด้านหนึ่งของรายการนักข่าวพลเมือง ก็คือพื้นที่ที่คนชายขอบเองต้องต่อสู้กับสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส ตั้งแต่การต่อสู้ในระดับความคิดเรื่อง “ประเด็นสาธารณะ” และการต่อกรในระดับ “รหัส” การสื่อสารเพื่อให้คนชายขอบสามารถเข้ามาใช้พื้นที่สาธารณะได้ตามเจตจำนงของตน ขณะเดียวกันทางรายการก็ยังคงรักษารูปแบบการสื่อสารแบบสื่อโทรทัศน์ที่จำเป็นไว้ได้ รวมถึงเป็นการต่อกรระหว่างการทำข่าวแบบมืออาชีพ การทำข่าวแบบนักข่าวพลเมืองไทยพีบีเอส และการทำข่าวแบบนักข่าวพลเมืองในแบบอื่น ๆ ที่แตกต่างจากรูปแบบการรายงานข่าวในรายการนักข่าวพลเมืองของสถานีไทยพีบีเอสในเวลาเดียวกันด้วย ทำให้สามารถสรุปได้ว่า ทั้งสื่อวารสารศาสตร์พลเมืองและสื่อทางเลือกมีบทบาทสำคัญในการเป็นพื้นที่สาธารณะให้แก่กลุ่มคนที่ไร้สิทธิ์ไร้เสียง หรือถูกสื่อกระแสหลักทำให้เป็นคนชายขอบ และเป็นคุณลักษณะหนึ่งที่ทำให้สื่อทางเลือกกับวารสารศาสตร์พลเมืองมีความคล้ายคลึงกัน

2. นวัตกรรมใหม่และการพัฒนาสื่อวารสารศาสตร์พลเมือง

งานวิจัยในกลุ่มนี้แสดงถึงผลที่สำคัญของเทคโนโลยีต่อการพัฒนาสื่อวารสารศาสตร์พลเมืองในด้านต่างๆ โดยกรณีที่เกิดขึ้นที่ประเทศฝรั่งเศสแสดงถึงประโยชน์ของการนำเทคโนโลยีมาแก้ไขปัญหาสื่อกระแสหลักไม่เชื่อถือผลงานของนักข่าวพลเมืองกับใช้เทคโนโลยีพัฒนาและยกระดับคุณภาพในการทำงานของช่างภาพที่เป็นนักข่าวพลเมือง ส่วนงานวิจัยจากอินเดียแสดงถึงความสำคัญของเทคโนโลยีที่ช่วยให้เกิดความเป็นไปได้ในการผลิตสื่อวารสารศาสตร์พลเมืองที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมได้แม้จะอยู่ในบริบทแวดล้อมที่ไม่เอื้อต่อการเกิดขึ้นของสื่อ และงานวิจัยที่ศึกษาการใช้มาร์กเกอร์ (Marker) เพื่อช่วยสร้างความน่าเชื่อถือให้

เว็บไซต์วารสารศาสตร์พลเมือง โดยใช้เนื้อหาและสารคดีจากเว็บไซต์วารสารศาสตร์พลเมือง OhmyNews ของเกาหลีใต้ในกระบวนการทดลอง

1) กรณีศึกษาสำนักข่าว Photo Agency Citizenside โดย Nicey (2013) พบว่า การนำเทคโนโลยีมาใช้ในกระบวนการผลิตและการตรวจสอบภาพข่าว ทั้งภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหว เช่น ใช้ระบบแจ้งเตือนนักข่าวพลเมืองที่อยู่ใกล้พื้นที่เกิดเหตุ ทำให้สามารถเข้าถึงพื้นที่ได้อย่างรวดเร็ว ใช้เทคโนโลยีหลายชนิดตรวจสอบภาพเพื่อหลีกเลี่ยงการคัดลอกภาพผู้อื่นหรือการสร้างภาพปลอม และตรวจสอบข้อมูล EXIFF ของภาพ ติดตาม(Track) ภาพจากเว็บ และ GIS มีการขอประวัติเพิ่มเติมจากช่างภาพ ส่วนเนื้อหาที่จะถูกบรรณาธิกรและนำมาตรวจสอบแหล่งข่าวซ้ำ มีการฝึกอบรมนักข่าวพลเมืองอย่างไม่เป็นทางการอย่างสม่ำเสมอ เพื่อพัฒนาคุณภาพของงาน กระบวนการเหล่านี้เป็นกุญแจสำคัญที่ช่วยให้สำนักข่าววารสารศาสตร์พลเมืองประสบความสำเร็จ ได้รับการยอมรับจากสื่อมืออาชีพ ซึ่งวัดได้จากการที่สื่อมืออาชีพติดต่อขอซื้อภาพของสำนักข่าวไปใช้ประกอบการรายงานข่าว การได้รับการยอมรับในวงกว้าง ส่งผลให้สำนักข่าวเอเอฟพีของฝรั่งเศสเข้ามาร่วมมือหุ้น และเป็นการพิสูจน์ว่าเมื่อนำเทคโนโลยีมาใช้งานร่วมกับระบบการทำงานแบบสื่อมืออาชีพจะช่วยยกระดับงานวารสารศาสตร์พลเมืองที่ถูกสื่ออาชีพมองว่าเป็นผลงานของมือสมัครเล่นกลายเป็นงานที่มีคุณค่าขายได้

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะจะเป็นโมเดลการบริหารจัดการองค์กรวารสารศาสตร์พลเมืองที่ประสบความสำเร็จทางธุรกิจ แต่การทำงานมีมูลค่า มีค่าตอบแทนทำให้นักข่าวพลเมืองอาจเกิดแรงจูงใจในการทำงานจากตัวเงิน เส้นแบ่งระหว่างนักข่าวพลเมืองที่เคยถูกพิจารณาในฐานะอาสาสมัคร หรือผู้มีจิตอาสาที่จะหายไป ดังนั้นจึงน่าพิจารณาว่านักข่าวพลเมืองของ Citizenside เป็นนักข่าวพลเมือง หรือช่างภาพชั่วคราว ช่างภาพฟรีแลนซ์ แม้ว่าผู้วิจัยจะกล่าวว่านักข่าวพลเมืองของ Citizenside เปรียบเสมือนพยานข่าว (News witness) มากกว่าจะเป็นช่างภาพข่าว (Photo journalist)

กระบวนการทำงานที่เกิดขึ้นยังเป็นประจักษ์พยานยืนยันถึงความเกี่ยวข้องระหว่างแนวคิดวารสารศาสตร์พลเมืองและแนวคิดวารสารศาสตร์แบบมีส่วนร่วม เพราะองค์กรมีเป้าหมายสร้างสมาชิกผู้ใช้สื่อที่สามารถเป็นผู้ผลิต (Producer) ทำให้ Citizenside เป็นวารสารศาสตร์พลเมืองที่เอาวารสารศาสตร์แบบมีส่วนร่วมมาใช้เต็มรูปแบบ แต่แตกต่างกับวารสารศาสตร์แบบมีส่วนร่วมอย่างโอมายนิวส์, iReport, Indymedia เพราะ Citizenside ทำหน้าที่ให้บริการภาพข่าวแก่สื่อหลัก

นวัตกรรมการทำงานร่วมกันระหว่างกองบรรณาธิการและนักข่าวพลเมืองในกรณีนี้แสดงให้เห็นว่าวารสารศาสตร์พลเมืองสามารถเป็นมืออาชีพได้ ทั้งในมิติการทำงานข่าวประจำวัน และการเป็นโมเดลที่ประสบผลสำเร็จทางธุรกิจ

2) กรณีศึกษา CGNet Swara ของ Mudliar & Donner & Thies (2012) CGNet Swara เป็นสื่อวารสารศาสตร์พลเมืองแบบมีส่วนร่วมที่นำคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตมาบันทึกเสียงและฟังข่าวสารจากโทรศัพท์เคลื่อนที่ ทำให้เกิดความเป็นไปได้ในการส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการสื่อสารจากชนเผ่าที่มีฐานะยากจนและมีสถานะทางเศรษฐกิจสังคมต่ำที่สุดกลุ่มหนึ่งของประเทศ ใช้ภาษาถิ่นของตนเอง ไม่สามารถอ่านออกเขียนได้ ซ้ำพื้นที่นี้ยังเป็นถิ่นของกลุ่มกบฏลัทธิเหมา ซึ่งเป็นขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองหัวรุนแรง และนายกรัฐมนตรีอินเดียประกาศให้กบฏกลุ่มนี้เป็นภัยคุกคามความมั่นคงภายในประเทศเป็นอันดับ 1 ในปี 2007 สภาพแวดล้อมของรัฐจึงยากต่อการอยู่รอดของสื่อมวลชน แม้ว่าจะมีสื่อมวลชนในท้องถิ่น แต่ข่าวสารที่ปรากฏในสื่อมวลชนก็ไม่มีแหล่งข่าวที่ใช้ภาษาถิ่น ทำให้ประชาชนไม่สามารถเข้าถึงพื้นที่ในสื่อมวลชน

CG Net Swara ก่อตั้งขึ้นในปี 2010 เพื่อให้เข้าถึงประชาชนที่ไม่สามารถอ่านออกเขียนได้และมีฐานะยากจน ระบบการสื่อสารแบบใหม่นี้จึงใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ธรรมดาที่ไม่ใช่สมาร์ตโฟนเป็นอุปกรณ์สำคัญ เมื่อประชาชนโทรศัพท์เข้ามาส่งข่าวจะกด 1 เพื่อบันทึกข้อความ โดยบันทึกได้สูงสุด 3 นาที หรือหากต้องการฟังข้อความก็กด 2 นักข่าวที่ผ่านการอบรมมาจะเป็นผู้ฟัง ตรวจสอบ และพิจารณาข้อความเสียงที่ถูกบันทึกไว้ก่อนที่จะเผยแพร่ข้อความเหล่านั้น ทั้งทางโทรศัพท์และทางเว็บไซต์

ปรากฏว่าภายใน 34 เดือนแรก CG Net Swara รายงานข่าวกว่า 2,100 ชิ้น ส่วนใหญ่เป็นปัญหาในชุมชน ข้อคับข้องใจ มีประชาชนลือคือนินเข้ามาฝากข้อความเสียงไว้กว่า 137,000 ครั้ง บางข่าวนำไปสู่การแก้ไข ปรับปรุง โดยมีนักข่าวประจำ CG Net Swara ทำหน้าที่เป็นตัวกลางสนับสนุนให้ข่าวพลเมืองเหล่านี้แพร่กระจายในวงกว้าง โดยจะติดต่อสื่อกระแสหลักและเจ้าหน้าที่รัฐบาลให้กระจายข่าวสารต่อไป แม้ระบบการส่งข่าวเติบโตขึ้นอย่างช้า ๆ โดยทุกเดือนโดยเฉลี่ยมีผู้โพสต์หน้าใหม่เกิดขึ้นราว 25 คน แต่การเพิ่มแพลตฟอร์มเสียงทำให้เกิดการมีส่วนร่วมมากขึ้น และเป็นช่องทางสำคัญที่ทำให้ประชาชนสามารถบอกเล่าปัญหา ความทุกข์ยากที่ตนประสบแม้ว่ายังต้องอาศัยนักข่าวของ CG Net Swara เป็นตัวกลางในการทำหน้าที่ผู้เฝ้าประตูข่าวสาร คัดเลือกข่าวเพื่อนำเสนอบนเว็บไซต์ หรือติดต่อประสานกับสื่อมวลชนกระแสหลักหรือเจ้าหน้าที่รัฐให้เข้ามาช่วยเหลือต่อไป แต่ก็ทำให้เห็นบทบาทของวารสารศาสตร์พลเมืองในมิติการพัฒนา

คุณภาพชีวิตของพลเมือง และทำให้พลเมืองมีความตื่นตัวมากขึ้น ซึ่งการมีส่วนร่วมดังกล่าวนี้เกิดขึ้นและเป็นไปได้ก็เพราะเทคโนโลยีการสื่อสารนั่นเอง

3) กรณีศึกษาการใช้มาร์เก็ตติ้งเพิ่มความน่าเชื่อถือแก่เว็บไซต์วารสารศาสตร์พลเมือง Johnson & Wiedenbeck (2009) ชี้ให้เห็นประโยชน์ของการนำเทคโนโลยีและการแสดงตัวตนของนักข่าวพลเมืองมาช่วยเสริมสร้างความน่าเชื่อถือแก่เว็บไซต์วารสารศาสตร์พลเมือง โดยความน่าเชื่อถือในที่นี้ หมายถึง การรับรู้ของบุคคลที่มีต่อข่าวว่ามีความเป็นไปได้ที่จะสะท้อนภาพความจริงของเหตุการณ์อย่างน้อยเพียงใด ขณะที่นักข่าวอาชีพใช้โมเดล “filter-then-publish” ในการทำงาน ซึ่งก็คือ นักข่าวต้องส่งข่าวมาที่ห้องประชุมข่าวก่อนเพื่อตรวจสอบ หรือบรรณาธิการก่อนการเผยแพร่ แต่สำหรับวารสารศาสตร์พลเมืองมีแนวโน้มว่าส่วนใหญ่จะใช้โมเดล “publish-then-filter model” คือ เผยแพร่ให้สาธารณชนทราบก่อนแล้วจึงจะเกิดการบรรณาธิการทำให้เกิดผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือได้ง่าย และทำให้ความน่าเชื่อถือกลายเป็นปัญหาของวารสารศาสตร์พลเมือง โดยงานวิจัยพบว่าการเพิ่มวิธีการนำเสนอ โดยให้ข้อมูลเกี่ยวกับภูมิหลังของนักข่าวพลเมืองและมีภาพนักข่าวพลเมืองผู้รายงานปรากฏในเว็บไซต์วารสารศาสตร์พลเมืองจะเพิ่มการรับรู้ความน่าเชื่อถือที่มีต่อข่าว/เรื่องอย่างมีนัยสำคัญ เช่นเดียวกับการใช้ไฮเปอร์ลิงก์ที่ช่วยให้ผู้อ่านพิสูจน์ตรวจสอบข่าวสารที่อยู่ในข่าวหรือเรื่องที่อยู่ในเว็บไซต์วารสารศาสตร์พลเมือง

3. การพัฒนานักข่าวพลเมืองและการกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วม

งานวิจัยในกลุ่มนี้แสดงปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนานักข่าวพลเมืองและการกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการสื่อสารของประชาชนว่ามีหลายประการ ได้แก่

1. การออกแบบกลไกเพื่อส่งเสริมวารสารศาสตร์พลเมือง งานวิจัยนี้ค่อนข้างแตกต่างจากงานวิจัยอื่น เพราะเป็นการผลักดันให้เกิดวารสารศาสตร์พลเมืองโดยนักวิชาการสื่อสารมวลชน ผู้นำชุมชน และเจ้าหน้าที่องค์กรแพร่ภาพกระจายเสียงสาธารณะแห่งประเทศไทยร่วมกันวางแผนการทำงาน พบว่ากลไกเพื่อส่งเสริมวารสารศาสตร์พลเมืองมี 4 องค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ 1) ปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีบทบาทในการขับเคลื่อนวารสารศาสตร์พลเมือง หรือมีส่วนร่วมในการผลิตงานข่าวพลเมือง 2) การบริหารจัดการด้านต่าง ๆ ได้แก่ การสร้างและการพัฒนานักข่าวพลเมือง การจัดการการผลิตสื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลการจัดการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ และการจัดการองค์ความรู้ 3) สื่อ (Medium) หรือช่องทางการสื่อสาร (Channel of Communication) ควรเป็นสื่อซึ่งนักข่าวพลเมืองในชุมชนมีความคุ้นเคย สมาชิกในชุมชน

สามารถเข้าถึงได้จริง 4) การกำหนดเป้าหมายที่เด่นชัด (Clear Target) ของชุมชน ซึ่งชาวราซีไคเลอร์ร่วมกันกำหนดเป้าหมายระยะยาวของวารสารศาสตร์พลเมืองในฐานะเครื่องมือที่จะนำไปสู่การสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง โดยมีเป้าหมายระยะสั้นที่การก่อตั้งศูนย์สื่อชุมชนเพื่อทำหน้าที่อบรมนักข่าวพลเมือง ผลิตสื่อและรายงานข่าวสารที่เกิดขึ้นในชุมชนสู่ภายนอก (มีทนา เจริญวงศ์และคณะ, 2556)

การที่ชุมชนเห็นคุณค่าของวารสารศาสตร์พลเมืองยังเป็นปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลไกการพัฒนาวารสารศาสตร์พลเมืองที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ซึ่ง Ullah (2006) พบว่าการเคลื่อนไหวเพื่อผลักดันให้เกิดกฎหมายรับรองวิทยุชุมชนในฐานะสื่อพลเมืองในประเทศบังคลาเทศ ไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากชุมชนไม่ได้เป็นศูนย์กลางการเคลื่อนไหว ทว่ามีหน่วยงานพัฒนาภาคเอกชนไม่กี่กลุ่มที่ได้รับเงินสนับสนุนจากต่างชาติเท่านั้นที่เคลื่อนไหว ขณะที่ประชาชนอาชีพอื่น ๆ และกลุ่มประชาสังคมมีท่าทีที่เฉยเมย

2. การสร้างบรรยากาศสถานที่แห่งที่สามที่เกิดขึ้นในพื้นที่วารสารศาสตร์พลเมือง งานวิจัยของ Robinson & Deshano (2011) เสนอว่าสิ่งที่จะช่วยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสื่อสารมากขึ้น คือ บรรยากาศในเว็บที่ให้ความรู้สึกเหมือนสถานที่แห่งที่สาม (Third Place) คือ ให้ความรู้สึกคุ้นเคย ไม่เป็นทางการ ก่อให้เกิดความรู้สึกสบายใจ คุ้นเคย เหมือนพื้นที่ในโลกทางกายภาพอย่างร้านกาแฟ สวนสาธารณะที่คนที่มีความชอบคล้ายคลึงกันมารวมตัวกัน มีปฏิสัมพันธ์ ทำความรู้จัก แลกเปลี่ยนความเห็นกัน บรรยากาศดังกล่าวจะสร้างความรู้สึกที่เสริมพลังให้แก่ประชาชน นำไปสู่การขยายเครือข่ายทางชุมชนที่กว้างขวางขึ้น เพราะเมื่อมีปฏิสัมพันธ์ในโลกออนไลน์โดยรายงานข่าวมากขึ้นๆ นักข่าวพลเมืองในสหรัฐอเมริกากลับพบว่าเป้าหมายของพวกเขาเปลี่ยนจากปัจเจกบุคคลไปเป็นการรวมกลุ่ม เกิดความต้องการสร้างชุมชนการสนทนาเกี่ยวกับเมดิซีนขึ้นมาในโลกออนไลน์

ความสำคัญของการสานสัมพันธ์ระหว่างผู้ใช้บล็อกยังปรากฏในงานของ Moryadee (2008) ซึ่งพบว่าวัตถุประสงค์ของเว็บโอเคเนชั่นที่ให้สมาชิกมีปฏิสัมพันธ์เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายข้อมูล ส่งผลให้เกิดการรวมตัวกันของพลเมืองที่สนใจผลิตเนื้อหาสู่สาธารณะ ที่น่าสนใจ คือ การสานสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในชุมชนเป็นจุดเด่นที่ทำให้ชุมชนออนไลน์ประสบความสำเร็จ โดยมีการสานสัมพันธ์ระหว่างบรรณาธิการเว็บไซต์และสมาชิก และระหว่างสมาชิกด้วยกันเองผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย ทำให้เกิดการพัฒนาเป็นความสัมพันธ์ในโลกจริง และกลายเป็นชุมชนที่มีศักยภาพในการขับเคลื่อนสังคมได้อย่างชัดเจน เช่น กรณีของกลุ่มโอเคเนเจอร์ที่มีจุดเริ่มต้นจากบล็อกเกอร์ผู้ไม่เห็นด้วยกับการให้สัมปทานอุทยานแห่งชาติแก่เอกชน ก่อนจะมีการรวมตัวกันจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวต่อต้านจนมีผู้สนใจเข้าร่วมเป็นจำนวนมากและกลายเป็นกระแสในสังคม

3. ปัจจัยทางวัฒนธรรม ในโอมาน Gulvady (2009) ศึกษาเนื้อหาและการใช้บล็อกในโอมานพบว่า ประชาชนใช้บล็อกแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในประเด็นความสนใจที่หลากหลาย ตั้งแต่ประเด็นเครื่องเครียด หนังสือนมไปจนถึงประเด็นเบาๆ ส่งผลให้แบ่งประเภทของบล็อกได้หลายประเภทตามเนื้อหา เช่น ข่าว อาหาร ท่องเที่ยว บ้านเทิง ทั้งยังพบว่าบล็อกเกอร์หญิงคนหนึ่งตั้งข้อสังเกตว่า คนโอมานโพสต์เรื่องราวต่างจากคน ประเทศอื่น กล่าวคือ ชาวโอมานโพสต์สิ่งที่สะท้อนประเทศของตน เช่น กิจกรรมในชีวิตประจำวัน เพลง ข่าว แต่บล็อกเกอร์ประเทศอื่นกล้าที่จะอภิปรายในประเด็นที่ชาวโอมานไม่สามารถจินตนาการได้ว่าจะปรากฏใน บล็อกของตนเอง เนื่องจากธรรมชาติของชาวโอมานที่สันโดษและจะนำเสนอตัวตนเฉพาะด้านที่เป็นที่ยอมรับ ของสังคมได้เท่านั้น

ความสำคัญของปัจจัยทางวัฒนธรรมยังยืนยันได้จากงานวิจัยเรื่อง “Web 2.0, UGC, and Citizen Journalism: Revisiting South Korea’s OhmyNews model in the Age of Social Media” ของ Inkyu Kang ที่พบว่า โมเดลวารสารศาสตร์พลเมืองโอมายนิวส์ที่ประสบความสำเร็จอย่างมากที่เกาหลีใต้ไม่สามารถ ใช้ได้ที่ญี่ปุ่น หลังจากโอมายนิวส์เจแปนเปิดตัวในปี 2006 ก็มีข่าวตีพิมพ์เพียงวันละ 25-30 ชิ้น หลังจาก พยายามดึงรตึงความสนใจจากผู้สื่อข่าวและคนอ่านอยู่สองปี โอมายนิวส์เจแปนก็เปลี่ยนมาเป็นเว็บไซต์ Oh!MyLife และเน้นข่าวสารเกี่ยวกับไลฟ์สไตล์แทน แต่กระนั้นสุดท้ายก็ต้องปิดตัวหลังจากนั้นหนึ่งปี เพราะ ทัศนคติที่มีต่อ “การเป็นนักข่าว” และ “การเปิดเผยตัวตนในโลกออนไลน์” ของคนญี่ปุ่นแตกต่างกับคน เกาหลีใต้

ในญี่ปุ่น โอมายนิวส์ญี่ปุ่นเผชิญปัญหาด้านการยอมรับ เพราะการรายงานข่าวสำหรับคนญี่ปุ่นไม่ใช่สิ่ง ที่ถูกคาดหวังว่าจะทำได้โดยมือสมัครเล่น นอกจากนี้ สื่อในญี่ปุ่นจะยึดการรายงานข่าวโดยตั้งอยู่บนข้อเท็จจริง ให้คุณค่ากับข่าวที่เป็นกลาง (Factuality & Neutrality) ไม่ใส่ความเห็น การวิเคราะห์ การประเมินในแบบ วารสารศาสตร์ดั้งเดิม ดังนั้นประชาชนจึงสร้าง “sense of journalism” ขึ้นมาในแบบเดียวกัน เกิดการรับรู้ ว่าคุณสมบัติที่สำคัญที่สุดของข่าว คือ ความเป็นกลางทางการเมือง และต้องแยกข้อเท็จจริงกับความคิดเห็นให้ ชัดเจน (ในอีกด้านหนึ่งก็ทำให้บทบาทของสื่อในการเป็นผู้วิจารณ์การเมืองอ่อนแอลง) ด้วยเหตุนี้คนญี่ปุ่นจึง เห็นว่าโอมายนิวส์ที่มักแสดงความเห็นทางการเมืองและทางสังคมจึงเป็นสื่อซึ่งพวกตนไม่อาจยอมรับได้ นอกจากนี้ นักข่าวพลเมืองชาวญี่ปุ่นจำนวนมากยังไม่ต้องการให้มีชื่อของพวกเขาปรากฏอยู่ในเว็บไซต์ เพราะ ไม่เคยชิน เนื่องจากนักข่าวในญี่ปุ่นจะไม่ระบุชื่อผู้รายงาน เพราะเห็นว่าข่าวคือสมบัติขององค์กร บวกกับ ข้อเท็จจริงที่ว่า 93% ของบล็อกเกอร์ชาวญี่ปุ่นใช้นามแฝง เพราะเชื่อว่าเป็นเรื่องน่ากลัวที่จะเปิดเผยชื่อจริง รวมทั้งข้อมูลส่วนตัวอื่นใดในโลกออนไลน์ ฉะนั้นในญี่ปุ่น “Self-Closure” จึงกลายเป็นบรรทัดฐาน (Norm)

ในโลกออนไลน์ ขณะที่นักข่าวเกาหลีนอกจากใส่ชื่อผู้รายงานแล้วยังใส่อีเมลส่วนตัวในข่าวแต่ละชิ้นอีกด้วย การนำหลักปฏิบัติของนักข่าวพลเมืองเกาหลีใต้ไปใช้ในญี่ปุ่นจึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เว็บไซต์โอมายนิวส์ใน ญี่ปุ่นต้องประสบความล้มเหลว ความเข้าใจความเชื่อ ทศนคติ มุมมอง และวัฒนธรรมที่แตกต่างกันจึงเป็นสิ่งจำเป็นในการพัฒนาวารสารศาสตร์พลเมือง (Kang, 2015)